

UDK
268.375.5(497.5)"1991/1993"
375.5(497.5)"1991/1993":268

Izvorni znanstveni članak

MARKO PRANJIĆ

**STANJE
I PERSPEKTIVE
SREDNJOŠKOLSKOG
VJERONAUKA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Sažetak

Srednjoškolski vjeronauk u sklopu hrvatskog odgojnog obrazovnog sustava, tj. ozbiljnije i sustavnije proučavanje elemenata-sastojnica tog novog školskog predmeta koje se u ovom povijesnom trenutku pokazuju relevantnima za dublje poznavanje i kvalitetnije promicanje novog školskog predmeta, utemeljeno na anketi što ju je autor proveo uz pomoć Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske, glavna je autorova preokupacija u ovom znanstvenom istraživanju

1. UVOD

Prisutnost vjeronauka u odgojno-obrazovnom sustavu u Hrvatskoj u razdoblju od dvije školske godine (1991-1993)¹ zacijelo sada nudi mogućnost ozbiljnijeg i sustavnijeg istraživanja nekih elemenata koji su sastojnica ovoga predmeta.² Kao što kaže i naslov ovog izlaganja, naša glavna preokupacija bit će na *srednjoškolski vjeronauk* u sklopu hrvatskoga odgojno-obrazovnog sustava, bolje rečeno, neki elementi³ koji se u ovom povijesnom trenutku pokazuju relevantnima za dublje poznavanje i kvalitetnije promicanje ovoga novog školskog predmeta.

U prvom dijelu izlaganja svoje ćemo razmišljanje temeljiti na rezultatima ankete što smo je proveli uz pomoć Sektora za plan i financije Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske.⁴ Anketa se sastoji od trideset i jednog pitanja⁵ koja se odnose na podatke o školi⁶, o vjeroučiteljima⁷, o vjeronauku kao predmetu⁸, o vjeroučenicima⁹, o pomagalima za izvođenje vjeronauka, oblicima rada, korištenju nastavnih metoda, predmetu vjeronaučnog ocjenjivanja, sudu o srednjoškolskim udžbenicima, odnosu roditelja prema vjeronauku, pitanju zaposlenosti učenika koji ne pohađaju vjeronauk, o alternativni vjeronauku, razlozima zbog čega se neki učenici nisu opredijelili za vjeronauk, te na koncu o drugim

¹ Vjeronauk je uveden u hrvatske škole 1991. godine odlukom Ministarstva prosvjete. Usp. Ministarstvo prosvjete, kulture i športa Republike Hrvatske, *Upute o uvođenju vjeronauka kao izbornog predmeta u osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*, u: Glasnik Ministarstva prosvjete, kulture i športa Republike Hrvatske, br. 9-10/1991.

² Što se tiče srednjoškolskog vjeronauka, već je 1992. na stranicama "Kateheze" objavljen prvi uvid u ono što se događa na području srednjoškolskog vjeronauka grada Zagreba i njegove šire okolice. Usp. Pranjić Marko, *Vjeronaučni program za srednje škole. Rezultati istraživanja srednjoškolskih ravnatelja i vjeroučitelja grada Zagreba i okolice*, u: Kateheza XIV(1992)3,9-22.

³ Bilo bi pretenciozno očekivati da se jednim jedinim istraživanjem obradi cjelokupna problematika vezana uz srednjoškolski vjeronauk. Zasad smo se koncentrirali na ono što smo smatrali najaktualnijim za ovaj povijesni trenutak ne isključujući mogućnost da se u skoroj budućnosti pokrene još jedno slično istraživanje koje bi proširilo spoznaju o tome što se događa na području srednjoškolskog vjeronauka u Republici Hrvatskoj i što bi sve trebalo poduzeti da ga se kvalitetnije promiče.

⁴ Anketa je popraćena pismom pomoćnika ministra dr. Ante Bežena u kojem je naznačeno tko je organizira, kome je upućena i na koji način se na postavljena pitanja odgovara. U ovom velikom radu mnogo su pomogli gospođa Željka Podrug iz Sektora za plan i financije te gosp. ing. Zvonko Brabec iz Katehetskog salezijanskog centra. Oni su preuzeli na sebe tehničku provedbu pa im se ovom zgodom od srca zahvaljujemo.

⁵ Usp. Prilog

⁶ Premda se škole tiče samo jedno anketno pitanje, ipak je, u konačnici, ono vrlo opširno obrađeno jer smo se uz anketne rezultate služili i podacima kojima je raspolagalo Ministarstvo kulture i prosvjete (broj škola u Hrvatskoj, broj škola u kojima se izvodi vjeronaučna nastava, broj srednjoškolskih vjeroučitelja).

⁷ Anketa nudi osam pitanja koja se odnose na vjeroučitelje i to: a) osnovni podaci o vjeroučitelju, b) njegov stalež, c) zanimanje uz vjeroučiteljsko, d) završeni studij, e) radno iskustvo u školi, f) radno vrijeme, g) odnos s kolegama profesorima, h) odnos vjeroučitelja i vjeroučenika.

⁸ a) njegovo mjesto s obzirom na satnicu, b) vjeronaučni prostor, c) pomagala za izvođenje vjeronauka, d) oblici rada, e) nastavne metode, f) ocjenjivanje g) alternativa vjeronauku, h) razlozi što u nekim srednjim školama vjeronauka nema.

⁹ Pet pitanja: a) broj vjeroučenika po odjeljenju, b) socijalno porijeklo vjeroučenika, c) spol vjeroučenika, d) njihova vjerska formacija, e) postotak vjeroučenika s obzirom na broj učenika jedne škole.

zapažanjima u svezi s vjeronaukom. Popunjenu anketu trebali su potpisati vjeroučitelj i ravnatelj škole¹⁰ kao osobe kojima je anketa izravno i upućena.

Anketna pitanja su na svoj način teze koje su nastale na osnovi vjeronaučne teorije, odnosno naše kratke ali intenzivne vjeronaučne prakse te problema koji su nastajali iz nje pa su kao takve, putem ankete, trebale biti potvrđene ili osporene. Iz iskustva koje su imali drugi europski narodi u svezi sa školskim vjeronaukom, ali i iz onoga što se kod nas pomalo počelo naslućivati, dalo se zaključiti da postoje ozbiljne tenzije između *izbornosti* vjeronauka i njene bezbolne primjene, deklarativnih i stvarnih prava vjeroučitelja unutar nastavničkog zbora, kleričko-laičke i spolne zastupljenosti vjeroučitelja, postotka vjeroučenika sa i bez prethodne vjerske formacije, prihvaćenosti vjeronaučnih udžbenika i široke lepeze nastavnih metoda koje su u njima zastupljene, problema vezanih uz vjeronaučno ocjenjivanje te potreba za vjeronaučnom alternativom. Ovim tezama pridodane su i neke druge, manje važne ali potrebne za efikasno provođenje vjeronauka, kao što su odnos srednjoškolskih roditelja prema vjeronauku, razlozi što u nekim školama vjeronauka nema, psihološki efekti na vjeroučenike slobodnog sata nevjeroučenika u vrijeme održavanja vjeronauka, odnos većine vjeroučenika prema nastavi vjeronauka, premala angažiranost nekih ravnatelja odnosno razrednika u informiranju o vjeronauku, razlozi ustrajnosti, rasta ili pada broja vjeroučenika te njihovo socijalno porijeklo.

Nadalje, anketa se sastoji od tri različite vrste pitanja: onih koja su tražila nove informacije¹¹, onih na koja se odgovaralo zaokruživanjem jedne ili više mogućnosti¹² te onih koja su tražila kvalitativnu procjenu stavova vjeroučitelja odnosno vjeroučenika s mogućnošću od 1 do 5.¹³

Većina ispitanika je pravilno shvatila anketu i pokušala je na nju krajnje korektno odgovoriti, ali je bilo i onih za koje se to ne bi moglo reći, nešto zbog nepravilnog shvaćanja pojedinih pitanja, nešto zbog žurbe, ali, vjerujem, nešto i zbog stanovite averzije prema anketiranju.¹⁴ Ni jedna anketa na svi-

jetu, pa ni ova nije mogla izbjeći te pojave. Toliko o samoj anketi, a sada o onome što je zapravo njoj prethodilo. Koji su bili razlozi da se ona uopće pokrene? Prije svega nedostatak cjelovite informacije i u Ministarstvu i u tijelima Hrvatske biskupske konferencije o srednjoškolskom vjeronauku. Na proljetnom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 1992. godine izražena je želja nekih biskupa¹⁵ da se što hitnije i što temeljitije ispita srednjoškolski teren kako bi one mjesne Crkve koje do tada još nisu uvele srednjoškolski vjeronauk mogle poduzeti adekvatne akcije u tome smjeru.

Drugi razlog pokretanja ankete jest želja, rekli bismo, i zahtjev *Stalnog odbora* Katehetske ljetne škole, koji je na svom zasjedanju 10. ožujka 1993. dao sljedeće upute predavačima 20. katehetske ljetne škole:

- tematski i sadržajno težište rada Škole treba usmjeriti *analizi vjeronauka u školi* u proteklom razdoblju;

- potrebno je prikupiti pozitivna i negativna iskustva s terena o *stanju školskog vjeronauka*;

- uz izvješća s terena potrebno je prirediti pripremljena predavanja koja bi sintetizirala postojeće *stanje vjerskog odgoja i obrazovanja u školi*;

- predavanja bi trebalo koncipirati tako da sadrže utemeljenu *informaciju s terena* na osnovi koje bi se produbljavao sadržaj u teorijskom i praktičnom vidu;

¹⁰ Smatrali smo za početak da bismo uz pomoć te dvije osobe mogli najbrže i najlakše doći do željenih informacija. Naredne ankete zacijelo će se morati više obraćati vjeroučenicima i drugim školskim djelatnicima.

¹¹ Tako 1, 2, 4, 5, 11-15, 19 i 31.

¹² Tako 3, 6, 20-22, 27-30.

¹³ Tako 8, 16-18, 23-26.

¹⁴ Tamo gdje su odstupanja značajna, ona će biti navođena i grafički iskazana.

¹⁵ Najizričitiiji u tome bio je dubrovački biskup msgr. dr. Želimir Puljić, koji je svoj stav o neulasku dubrovačkog klera u srednje škole argumentirao ne samo ratnom situacijom ili nedostatkom adekvatnog personala za ovu dob u svojoj biskupiji, nego i nedostatnim poznavanjem prednosti što bi ih Crkva mogla imati od srednjoškolskog vjeronauka. Tom prilikom sam obećao biskupima da će Katehetski salezijanski centar provesti i takvo istraživanje.

- predavači koji bi dobili unaprijed određene teme trebali bi sami napraviti *anketni upitnik* radi prikupljanja potrebnih informacija.¹⁶

Treći razlog za pokretanje ankete vidjeli smo u tome što su me kao *povjerenika za srednje škole* vjeroučitelji, ravnatelji, vjeroučenici, župnici, kapelani... stalno usmeno, pismeno i telefonski obasipali kojekakvim pitanjima i problemima koje je trebalo rješavati *ad hoc*, a zapravo su pretpostavljali cjelokupnu i dosta iscrpnu viziju onoga što se događa na terenu. Tako je dozrela svijest da se ne smijemo odnositi neodgovorno prema jednoj inicijativi koja je vrlo značajna i za Crkvu u Hrvata kao duhovnu organizaciju, ali i za hrvatsku državu kojoj je neobično stalo do duhovne obnove naroda. Kad je, dakle, postalo jasno da se mora hitno doći do pouzdanih i što cjelovitijih informacija kojima do tada nitko nije raspolagao, trebalo je načiniti i drugi korak - izbor najrelevantnijih pitanja koja će se vjeronaučnoj javnosti posredovati putem upitnika ili ankete. Kako se radio izbor?

Izbor je obavljen na temelju: 1) najrazličitijih zapažanja srednjoškolskih *vjeroučitelja*; 2) primjedaba koje su pristizale u Ministarstvo prosvjete i kulture od školskih *ravnatelja*, odnosno drugih školskih *djelatnika*; 3) zapažanja koja su prosljeđivana *Povjerenstvu Zagrebačke nadbiskupije za vjeronauk u školi*; 4) različitih *napisa* u svezi s ovom problematikom koji su se pojavljivali na stranicama crkvenog i svjetovnog tiska, te 5) *mojih zapažanja* kao trenutnog povjerenika za srednjoškolski vjeronauk što sam ih stjecao: a) isčitavanjem *svjetske literature* općenito u svezi sa školskim vjeronaukom; b) osobnim *posjetom* pojedinim srednjim školama; c) susretom sa srednjoškolskim *vjeroučiteljima i ravnateljima*; d) *telefonskim razgovorim* s ljudima zaduženim za srednjoškolski vjeronauk.¹⁷ Tako je načinjena anketa s trideset i jednim pitanjem koja su obuhvaćala podatke o školi, vjeroučitelju, vjeroučenicima, mjestu vjeronauka u školskoj satnici, mjestu vjeronauka s obzirom na prostor, pomagalima, oblicima rada, nastavnim metodama, udžbenicima, odnosu roditelja prema vjeronauku,

eventualnoj vjeronaučnoj alternativni, razlogu što u nekim školama nema vjeronauka i sl.¹⁸ Eto na taj je način bila stvorena osnovna shema za istraživanje koja će kasnije biti pretočena u anketu od 31 pitanja.

U konačnom predočavanju srednjoškolske situacije u nas, osim toga, poslužiti ćemo se i nekim drugim informacijama, naime podacima kojima je raspolagalo Ministarstvo kulture i prosvjete prije nego što je provedena ova anketa, odnosno podacima drugih europskih naroda koji bi mogli biti znakoviti za naše razmišljanje.

2. TRENUTNO STANJE SREDNJOŠKOLSKOG VJERONAUKA U HRVATSKOJ

Glavne informacije o stanju srednjoškolskog vjeronauka u Hrvatskoj crpit ćemo, prema tome, malim dijelom iz podataka kojima je raspolagalo Ministarstvo¹⁹, a naj-

¹⁶ Usp. Ante Pavlović, *Izvyješće sa sastanka članova Stalnog odbora KLJŠ KV HBK i zauzetijih suradnika KLJŠ, održanog u Zagrebu u prostorijama Tajništva HBK, 10. ožujka 1993*, str. 1-2.

¹⁷ Pri ovom poslu imao sam u vidu i ono što što su mi sugerirali odgovorni u Ministarstvu za provođenje sličnog istraživanja: da li istraživanje raditi na temelju uzorka ili anketu uputiti svima na koje se odnosi; što ni u kojem slučaju ne smije biti izostavljeno; kako križati pojedina pitanja i tome sl.

¹⁸ Anketa je mogla biti i opsežnija, ali i sažetija. Ipak sam se opredijelio za ovakvu smatrajući je nekom "zlatnom sredinom" u trenutku kad je vjeronauk skoro nakon pola stoljeća ponovo zakoračio u naše škole, te u njoj vidim veoma mnogo elemenata za nastavak i boljitak započeta djela. Posljednja anketa, ali jedne druge naravi, bila je organizirana na našim prostorima 1926. godine, a imala je velikog utjecaja na obnovu srednjoškolskih vjeronaučnih udžbenika te samih školskih vjeronaučnih programa. Usp. Pranjić Marko, *Interdijecezanska katehetska anketa*, u: Religijnsko-pedagoško katehetski leksikon, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1991, str. 260-261.

¹⁹ Ministarstvo kulture i prosvjete raspolagalo je tek brojem srednjih škola na području Hrvatske te brojem vjeroučitelja koji su se prihvatili izvođenja programa, premda ovi posljednji nisu uvijek sasvim precizno kategorizirani što se tiče njihova radnog odnosa, kao što će to na koncu pokazati anketa.

većim dijelom, kao što smo rekli, iz odgovora na anketna pitanja što su ih dali srednjoškolski vjeroučitelji odnosno njihovi ravnatelji. Morali smo ispitanike svesti na tu kategoriju nešto zbog kratkoće vremena²⁰, nešto zbog financijskih razloga²¹, ali prvenstveno zbog toga što su u nama rođene pretpostavke da uspjeh vjeronauka u srednjim školama u ovom momentu prvenstveno ovisi o tim dvjema kategorijama ljudi²² i oni su zapravo anketni ispitanici dok će se vjeroučenicima i drugim profesorima jednom drugom zgodom dati prilika da se izjašnjavaju o vjeronauku.²³ Pređimo, dakle sada na samu analizu odgovora,

2.1 Podaci o zastupljenosti vjeronauka

Dobar pokazatelj kvantitativne rasprostranjenosti srednjoškolskog vjeronauka u Republici Hrvatskoj su podaci što smo ih dobili od Ministarstva kulture i prosvjete odnosno iz odgovora vjeroučitelja i ravnatelja srednjih škola na prvo anketno pitanje: *Podaci o školi*. Prema tim odgovorima na području Hrvatske postoje 342 srednje škole. Njih 308 s 201.186 đaka radi po hrvatskim srednjoškolskim programima, a 34 se nalaze na okupiranom području pa su stoga ostale izvan dometa provedene ankete. Postoci su dakle rađeni na bazi 308 a ne 342. Nadalje, uz pomoć Ministarstva došli smo do informacije da se u 176 škola Republike Hrvatske, što je 57,14% cjelokupnog srednjoškolskog uzorka, održava vjeronauk²⁴, a 132 (42,85%!) nisu bile u stanju otvoriti mu svoja vrata iz različitih razloga, o čemu ćemo malo kasnije.

Odaziv na anketu, koja je - kao što je već rečeno - bila poslana svim 308 škola, bio je izvanredan.²⁵ Vratilo ih se 271 (87,99%), a 37 (12,01%) nije. To je nešto više od broja škola koje su dostavile ispunjenu ili neispunjenu anketu (226). Naime, na nekim školama radi više od jednog vjeroučitelja. Od 176 pak škola u kojima se održava vjeronauk 169 vratilo je popunjenu anketu ili u postocima 96,02% naspram 3,98%. Dakle, samo sedam škola u kojima se održava vjeronauk nisu dostavile svoj odgovor.²⁶ U 169 škola koje su vratile anketu (54,87% cjelokupnog broja aktivnih srednjih škola Republike Hrvatske)

ima 112.984 učenika, a 139 (45,13%) ima 88.202 učenika. Škole koje su otvorile svoja vrata novom predmetu (njih 54,87% sa 112.984 učenika) imaju 27.953 vjeroučenika ili u postotku 24,74%, što je bilo ugodno iznenađenje i na čemu bi nam mogle pozavidjeti mnoge europske zemlje.²⁷

Nemamo još adekvatnih elemenata da kažemo koliki je stvarni prosjek vjeroučenika s obzirom na cjelokupni hrvatski srednjoškolski korpus. Ne bi se moglo tvrditi da je 27.953 učenika sveukupan broj hrvatskih srednjoškolskih vjeroučenika (premda u ovom trenutku jest!) jednostavno

²⁰ Anketa je razaslana 10. svibnja, a do 22. istog mjeseca trebala je biti ispunjena i poslana natrag u Ministarstvo.

²¹ Obimnija anketa koja bi sadržavala i neka druga pitanja koja nisu striktno vezana uza sam vjeronauk, ali bi bila pomogla njegovoj još kvalitetnijoj provedbi, pretpostavljala bi i drukčiji sastav sastavljača ankete što bez jake financijske podrške ne bi bilo moguće. Nešto slično je pokrenuo Katehetski salezijanski centar prije godinu dana - načinjen je dosta detaljan projekt, koji upravo zbog financijskih razloga nije mogao biti proveden.

²² Na području religijskopedagoške teorije, ali na osnovi naše dosadašnje katehetske prakse postalo je jasno da uspjeh kateheze, odnosno vjeronauka u mnogo čemu ovisi o spremnosti, oduševljenju, korektnosti, svjedočanstvu vjeroučitelja. Njemu je pridodan ravnatelj zbog pravnih razloga, ali i znanja koja su samo njemu dostupna u određenoj školi.

²³ Zbog ovog opredjeljenja neki odgovori bit će i subjektivno obojeni, npr. oni o odnosu vjeroučitelja prema vjeroučenicima odnosno drugim kolegama profesorima. No, neka druga anketa, ili barem anketirani uzorak, moći će korigirati eventualnu prenaplašenu subjektivnost u vrednovanju spomenutih odnosa.

²⁴ Ministarstvo je ovaj podatak dobilo na temelju prijavljenih vjeroučitelja kao redovno odnosno djelomično zaposlenih ili vanjskih suradnika u izvođenju srednjoškolskog vjeronaučnog programa.

²⁵ Zbog kratkoće vremena stavljenog na raspolaganje vjeroučiteljima i ravnateljima za odgovor, ipak je organizator ankete, što je uostalom manje-više redovita praksa, ostavio vrijeme tolerancije od skoro mjesec dana tako da je prikupljanje anketa definitivno završeno 17. lipnja.

²⁶ Prema iskazu Ministarstva to je najuspjelija anketa slične naravi ikada tamo pokrenuta.

²⁷ Tako je primjerice u Portugalu, koji je katolička zemlja i ima dosta dugu tradiciju školskog vjeronauka, prosjek srednjoškolskih polaznika vjeronauka tek negdje iznad 13%.

stoga što za 139 škola nisu osigurani vjeroučitelji pa se one niti ne mogu uzeti u obzir pri računanju nacionalnog postotka vjeroučenika.²⁸

Kako je broj od 27.953 raspoređen po pojedinim (nad)biskupijama i u kojem je on odnosu s brojem učenika na tom području (nad)biskupije?²⁹ Najveći broj srednjih škola nalazi se na području zagrebačke nadbiskupije, njih 155 ili 50,32% ukupnog broja hrvatskih srednjih škola. Od toga je u samom gradu Zagrebu 65 (21,10%). Zato je ovo područje, premda po broju vjeroučitelja najbrojnije³⁰, ipak u postotku najslabije. Na području zagrebačke nadbiskupije tek 83 srednje škole ili 53,54% imaju vjeronauk. Iza nje slijedi splitska nadbiskupija s 39 škola³¹, a u 30 škola postoji vjeronauk kao školski predmet (76,92%), potom riječka³² s 33 škole³³ od kojih 25 imaju vjeronauk (75,75%). Porečko-pulska biskupija je na petom mjestu s 20 srednjih škola (11 u gradu Puli) od kojih 10 imaju vjeronauk (50,00%). Zadarska pak nadbiskupija ima 17 srednjih škola³⁴, a od toga 8 škola s vjeronaukom (47,05%)³⁵.

Broj škola šibenske biskupije poklapa se s brojem škola koje postoje u samom gradu Šibeniku. Od 9 škola 4 imaju srednjoškolski vjeronauk (44,44%), dok hvarska ima 5 (sam grad Hvar 1), a u 4 se održava vjeronauk (80,00%), krčka 2³⁶, a u jednoj se održava vjeronauk (50,00%).

Prema tome, što se tiče broja škola i broja vjeroučitelja redosljed naših biskupija je sljedeći: 1) zagrebačka, 2) splitska, 3) riječka, 4) porečko-pulska, 5) zadarska, 6) šibenska, 7) hvarska i 8) krčka. Što se pak tiče postotka pokrivenosti škola vjeronaukom, redosljed je drukčiji: hvarska ((80,00%), splitska (76,92%), riječka (75,75%), zagrebačka (53,54%), porečko-pulska (50,00%), krčka (50,00%), zadarska (47,05%) i šibenska (44,44%).³⁷

Uzmu li se pak u obzir postoci vjeroučenika s obzirom na postotke svih učenika u pojedinoj (nad)biskupiji, slika je sljedeća:

a) *Zagrebačka nadbiskupija* ima 10.882 vjeroučenika ili u postocima 17,54%³⁸ s obzirom na ukupan broj učenika škola u kojima se održava vjeronauk. Grad pak Za-

greb, kao sjedište nadbiskupije ima 5.935 vjeroučenika (17,18%).

b) *Splitska nadbiskupija*, a i njeno sjedište Split u tom pogledu stoje znatno bolje. Od 21.266 učenika u nadbiskupiji 8.856 je vjeroučenika (41,64%), a u samom Splitu od 13.110 učenika 5.354 su vjeroučenici (40,83%).³⁹

c) *Riječka nadbiskupija* u svojim je postocima najbliža nacionalnom prosjeku.

²⁸ Oni koji ignoriraju ovu tako važnu činjenicu mogli bi ustvrditi da je trenutno u Hrvatskoj tek 13,89% srednjoškolskih vjeroučenika s obzirom na cjelokupni broj srednjoškolaca. Očito je da ne postoje ispravne premise za ovakav zaključak.

²⁹ Odmah ćemo reći da se granice biskupija odnosno nadbiskupija ne poklapaju s granicama političkih regija. To nam je stvaralo dodatne poteškoće u pozicioniranju pojedinih škola. No, ipak smo smatrali da je taj posao vrijedan truda jer su nas više zanimala (nad)biskupijska područja i ono što se u njihovim granicama događa u pogledu vjeronauka. Zagrebačka nadbiskupija ima srednjoškolskih vjeroučitelja gotovo koliko splitska, riječka i zadarska zajedno (71:74) te znatno više srednjih škola nego ove tri skupa (155:89).

³⁰ Sam grad Split ima 22 srednje škole.

³¹ Na trećem mjestu po broju srednjih škola nalazi se zapravo đakovačka biskupija s 37 škola od kojih su samo 3 u samom sjedištu biskupije. No, budući da tamo još "službeno" ne postoji srednjoškolski vjeronauk, ovdje je izostavljamo kao zasebno obrađeni statistički podatak.

³² Grad Rijeka kao središte nadbiskupije ima 18 srednjih škola.

³³ Sam grad Zadar ima 15 srednjih škola.

³⁴ Ni dubrovačku, koja ima na svom području 11 srednjih škola, a u samom gradu Dubrovniku 8, zbog istih razloga kao i đakovačku ne možemo uvrstiti u statističke podatke.

³⁵ Grad Krk kao sjedište biskupije nema niti jednu jedinu srednju školu.

³⁶ Đakovačka i dubrovačka "neslužbeno" ipak imaju u pojedinim školama vjeronauk. Đakovačka u 3 od 37 (8,10%), a dubrovačka u jednoj od 11 (9,09%).

³⁷ Postoci su rađeni na osnovi učenika onih škola u kojima se održava vjeronauk. Treba imati u vidu da u 46,45% škola (72 škole!) koje se nalaze na području zagrebačke nadbiskupije vjeronauk još uvijek nije ušao ili nije mogao ući. Ako bi se postotak računao na temelju svih postojećih škola na području zagrebačke nadbiskupije, onda bi on bio 10,37%. Taj je postotak, međutim, nerealan jer su se u mnogim školama za vjeronauk javili vjeroučenici, ali vjeronaučna nastava nije mogla biti organizirana zbog nedostatka vjeroučitelja.

³⁸ I ovdje, kao i u sljedećim podacima, postoci se uzimaju na osnovi broja učenika škola u kojima se održava vjeronauk a ne ukupnog broja učenika.

Tako su od 15.032 učenika na njenom području 4.064 vjeroučenici (27,03%), a u samom gradu Rijeci od 8.273 učenika njih 2.172 su vjeroučenici (26,25%).

d) *Zadarska nadbiskupija* ima evidentno bolji postotak. Od 3.772 učenika 1.571 je vjeroučenik (42,78%). Grad Zadar od 3.539 učenika ima 1.448 vjeroučenika (40,91%).

e) *Porečko-pulska biskupija* 4.729:499 (10,55%). Sjedišta 2.945:247 (8,38%).

f) *Šibenska biskupija* 2.192:859 (39,18%). Grad Šibenik isto.⁴⁰

g) *Hvarska biskupija* 979:302 (30,84%).⁴¹

h) *Krčka biskupija* 448:202 (45,08%) dok sam grad Krk nema niti jedne srednje škole u kojoj bi se održavao vjeronauk.⁴²

Poredamo li po postocima naše (nad)biskupije, onda je redoslijed sljedeći: 1) krčka (45,08%), 2) zadarska (41,648 %), 3) splitska (41,643%), 4) šibenska (39, 18%), 5) hvarska (30,84%), 6) đakovačka (28,99%), 7) riječka (27,03%), 8) dubrovačka (22,01%), 9) zagrebačka (17,54%) i 10) porečko-pulska (10,55%).

2.2 Tko su naši srednjoškolski vjeroučitelji?

Na osnovi osam anketnih pitanja pokušali smo doći do što iscrpnijih informacija o tome tko su naši srednjoškolski vjeroučitelji. Daljnjim pak križanjem pojedinih podataka moguće je doći do još većeg broja informacija. Na području Republike Hrvatske, ako se izuzme 7 škola koje imaju vjeronauk a nisu poslale ispunjene ankete (najvjerojatnije 7-8 vjeroučitelja!), postoje 172 srednjoškolska vjeroučitelja na 214 različitih lokacija. Ovako su poredani po (nad)biskupijama: zagrebačka 71, splitska 38, riječka 27, zadarska 9, porečko-pulska 9, đakovačka 5, šibenska, hvarska i krčka po 4 te dubrovačka 1.⁴³

Od 172 vjeroučitelja 145 je svećenika (84,30%), 15 laika (8,72%) i 12 časnih sestara (6,97%). U pogledu spola ogromna je prednost muškoga 155:17 ili u postocima 90,11% : 9,89%. Postavili se pak pitanje teološke kvalifikacije tih ljudi, situacija je više nego pozitivna. Od 172 vjeroučitelja 144 su diplomirana teologa (83,72%), 20 magistara (11,63%), 6 doktora (3,49%), a

tek dva su nediplomirana teologa (1,16%). Mislimo da rijetko koji školski predmet ima tako kvalificiran kadar u sadržajnom pogledu. Osposobljenost pak čisto stručne naravi, kao što su pitanje didaktike, metodike, psihologije i pedagogije, koju bi morao imati svaki prosvjetni radnik, morat ćemo nadoknađivati nekim drugim oblicima rada s našim vjeroučiteljima.⁴⁴ U ovom trenutku nije niti zabrinjavajuća opterećenost vjeroučitelja brojem vjeroučenika. Ako se uzme u obzir da po nekim standardima na učitelja dolazi između 300 i 350 učenika, onda naši vjeroučitelji, kada bi obnašali samo vjeroučiteljsku službu, nisu niti izdaleka opterećeni. Najopterećenija je porečko-pulska biskupija s 267 vjeroučenika po vjeroučitelju, a najmanje opterećena krčka s 50 vjeroučenika po vjeroučitelju. Riječka ima 150, zagrebačka 151, zadarska 174, šibenska 214, a splitska 231.⁴⁵ Prosjek učenika po jednom vjeroučitelju u našoj domovini zasada je 163.⁴⁶ Slika izgleda nešto drukčije kada se pogleda broj vjeroučitelja po pojedinoj školi u određenoj biskupiji. Tako zagrebačka nadbiskupija na 83 škole ima 71 vjeroučitelja (što znači 0,85 vjero-

⁴⁰ Ankete koje su pristigle odnose se samo na srednje škole u gradu Šibeniku. Druge nisu pristigle zato što se nalaze pod okupacijom.

⁴¹ Grad Hvar nema srednje škole pa je zato nemoguće i raditi postotke vjeroučenika u sjedištu biskupije.

⁴² Ovdje ćemo donijeti i necjelovite podatke đakovačke odnosno dubrovačke biskupije. Đakovačka biskupija 2.204:670 (30,39%), a dubrovačka 218:48 (22,01%).

⁴³ Đakovačka i dubrovačka biskupija još uvijek nisu službeno ušle u srednje škole nego je to prepušteno inicijativi svećenika koji su to u stanju, uz postojeće obveze, prihvatiti kao novu dužnost.

⁴⁴ Kad se zna da je većina vjeroučiteljskog kadra regrutirana iz svećeničkog staleža, koji u svojoj formaciji nije pripreman za rad u školama, jer u tom pogledu ne bi imao nikakve perspektive zbog tada vladajućeg državno-političkog režima, onda je i objašnjiv ovaj nedostatak.

⁴⁵ Ovdje je izostavljen prikaz broja učenika po vjeroučitelju u đakovačkoj (134) i dubrovačkoj (48) biskupiji. Prva ima 5, a druga jednog vjeroučitelja koji rade u pet odnosno jednoj školi.

⁴⁶ Nikako se ne smije izgubiti iz vida da to nije vjerna slika cijele Hrvatske zbog još uvijek opravdane nemogućnosti (nedostatak vjeroučitelja!) ulaska u sve škole koje bi željele imati vjeronauk.

učitelja po školi), slijedi porečko-pulska s 0,9 vjeroučitelja po školi (10 škola, 9 vjeroučitelja), a potom šibenska i hvarska s 1 (4 škole, 4 vjeroučitelja), riječka s 1,08 (25 škola, 27 vjeroučitelja), zadarska s 1,13 (8 škola, 9 vjeroučitelja), splitska s 1,27 (30 škola, 38 vjeroučitelja) i krčka s 4 vjeroučitelja po školi (1 škola, 4 vjeroučitelja).⁴⁷

Kad se ima u vidu da do prije dvije godine nitko od sadašnjih vjeroučitelja nije mogao niti sanjati da radi u školi kao vjeroučitelj, očito je da je Crkva u Hrvata u sebi nosila silnu energiju koju je aktivirala onog trenutka kad se za to pokazala potreba. No, ne treba gubiti iz vida da velika većina tih ljudi nisu vjeroučitelji "a tempo pieno" i da to ne mogu biti ni u kojem slučaju jer obnašaju najrazličitije funkcije u župi, u redovničkoj zajednici pa i u društvu.⁴⁸ Već se sada zbog toga osjećaju neki propusti u vjeronaučnoj nastavi.⁴⁹ Po svemu sudeći perspektiva našeg srednjoškolskog vjeroučitelja, kao uostalom i u većini drugih zemalja koje imaju školski vjeronauk, bit će profesionalizacija.⁵⁰

Zanimljivi su i anketni podaci koji govore o školskom iskustvu naših vjeroučitelja. Ono se kreće u rasponu od 0 do 40 godina. Jasno, najviše je onih s dvije godine radnog iskustva (61), a drugi su raspoređeni između onih koji su tek počeli stjecati to iskustvo i onih koji su pred mirovinom.⁵¹

Posebno zamršen slučaj jest pitanje radnog odnosa vjeroučitelja. Čak njih 45 nisu se o tome izjasnili⁵², a 71 je vanjski suradnik. Ostalih 56 imaju zasnovan stalni radni odnos. Nije mali broj vjeroučitelja koji se žale na takav svoj status pa smatraju da je njihovo deklarativno izjednačavanje s ostalim profesorima mala utjeha te da će ubuduće državna vlast trebati više poraditi na rješavanju ovog problema.⁵³

Dva naredna anketna pitanja tiču se odnosa vjeroučitelja prema drugim kolegama profesorima i njihova odnosa prema vjeroučenicima. I u jednom i u drugom slučaju rezultati su veoma pozitivni.

Pitanje odnosa vjeroučitelja prema kolegama profesorima pretpostavljalo je tri mogućnosti odgovora: prijateljski, služben, distanciran. Velika većina, njih 78,57%

smatra svoj odnos prema kolegama prijateljskim, 16,33% službenim, a tek 5,10% drže se distanciranima kad je riječ o kolegama.⁵⁴ Iz osobnog susreta s ravnateljima te profesorima pojedinih srednjih škola vidio sam s kakvom se otvorenosću, prijaznošću i prijateljstvom pojedini profesori ophode s našim vjeroučiteljima. Neki ravnatelji ne žele ni pomisliti da bi ih mogli izgubiti.⁵⁵

Kvalifikacija odnosa vjeroučitelja i vjeroučenika ponuđena je kroz mogućnosti: prijateljski, suradnički, direktivan. Budući da su kvalifikacije "prijateljski" i "suradnički" u mnogo čemu slične, mnogi vjeroučitelji su zaokružili i jednu i drugu te ovdje uz gradaciju donosimo i postotke unutar nje. Prijateljski odnos sa svojim vjeroučenicima njeguje 146 vjeroučitelja, suradnički 100, a direktivan tek 17 vjeroučitelja.⁵⁶ Ova dva pitanja su ujedno nudila

⁴⁷ Anketom su zahvaćene i neke škole u đakovačkoj (5) odnosno dubrovačkoj (1) biskupiji.

⁴⁸ Mnogi od njih su župnici, župni vikari, katehete, zborovođe, redovnički odgajatelji, vikari, urednici časopisa, radnici Karitasa i tome slično.

⁴⁹ Manja mogućnost pripreme za školski sat praćena je i skoro nemogućnošću da se s vjeroučenicima poduzimaju bilo kakve druge inicijative izvan onih čisto školskih, što svakako ide na štetu cjelovitog ostvarenja vjeronaučnog programa za srednje škole.

⁵⁰ Neki svećenici pomalo zaziru od toga bojeći se određene neodgovornosti laika (što nije uvijek neopravdano, ali ima i svećenika koji ne obavljaju ovaj posao krajnje odgovorno!) pa i podsvjesnog straha od konkurencije kojoj možda ne bi mogli odoljeti.

⁵¹ Od 5 do 40 godina radnog iskustva imaju 24 vjeroučitelja. S četiri godine radnog iskustva su šestorica, s tri devetnaestorica, a bez radnog iskustva njih dvadesetoro.

⁵² Po svemu sudeći neki od njih to rade bez ikakve materijalne nadoknade.

⁵³ Nekim vjeroučiteljima je zbog mnogih razloga teško dobiti punu satnicu (22 radna sata), a bez toga preduvjeta država ne može nikoga primiti u radni odnos.

⁵⁴ Distanciranost neki smatraju nametnutom stvarnošću. Budući da im sat vjeronauka pada u međusmjenu, predsat ili posljednji sat, oni ne vide neku mogućnost da kontaktiraju s ostalim kolegama kako bi stvarali atmosferu većeg povjerenja.

⁵⁵ Naročito je to slučaj s pojedinim časnim sestrama vjeroučiteljicama, ali i mnogim svećenicima.

⁵⁶ Ovi podaci, kao što smo rekli, mogu biti ponešto i subjektivni jer su vjeroučitelji sami sebe prosuđivali i ocjenjivali. Međutim, iz onoga što se moglo doznati preko izravnog kontaktiranja s ravnateljima, pojedinim profesorima pa i đacima, oni ne bi smjeli biti daleko od istine.

mogućnost skale u ocjenjivanju vjeroučiteljevih stavova. Premda je i ona zanimljiva, ne donosimo je da ovaj tekst, ionako opterećen brojkama, ne bismo još više opterećivali.

2.3 Pitanja koja se izravno tiču vjeronauka

Devetim vjeronaučnim pitanjem htjelo se istražiti koliki je broj naših srednjih škola bio u stanju provesti preporuku Ministarstva kulture i prosvjete da se vjeronauk predaje dva sata tjedno.⁵⁷ Zasad je znatno veći broj onih koji imaju samo jedan sat. To je 61,80% od 176 škola koje su uvele vjeronauk. S dva sata tjedno je 27,53%, otprilike 15 škola, što ni u kojem slučaju nije zanemariv broj, a 10,67% je škola koje drže jedan sat u školi a drugi u župi.⁵⁸

Anketa nam jasno pokazuje zašto u nekim našim školama nema vjeronauka. 59,70% ispitanika tvrdi "zato što se ne može dobiti vjeroučitelj", 25,37% "zato što se nije ništa poduzelo", a tek 14,93% "zato što nema vjeroučenika". Sada je jasno zbog čega se broj od 27.953 ne može smatrati sveukupnim brojem srednjoškolskih vjeroučenika na području Republike Hrvatske. Za 139 škola nemamo vjeroučitelja; neki ravnatelji smatraju da su njihove škole zasigurno mogle početi s vjeronaukom da je bilo malo više sluha i spremnosti na žrtvu od strane župnog odnosno redovničkog osoblja. Što se pak tiče posljednjeg razloga, "zato što nema vjeroučenika", u nekim slučajevima, nakon provjere, pokazao se netočnim jednostavno zato što je anketa na početku godine provedena neodgovorno ili čak nekim razredima nije bila niti ponuđena. Kada su pak vjeroučitelji stvar uzeli u svoje ruke, broj učenika je narastao ne samo za 100% nego u nekim školama i za nekoliko puta. Time se ne želi imputirati krivnja nikom posebno, nego jednostavno ukazati na propust koji se može znatno odraziti na broj vjeroučenika u nekoj školi, regiji, pa i na području cijele države.

Ovdje se moramo osvrnuti i na pitanje mjesta vjeronauka u školskoj satnici. To je zasad ključno pitanje i vjeronauka i vjeroučitelja i vjeroučenika. Povlači se od samog

početka ulaska vjeronauka u školu, a ne vjerujemo da ćemo ga moći brzo i jednostavno riješiti.

Samim time što je vjeronauku dan status izbornog predmeta, znalo se da će mu biti teško osigurati mjesto u sklopu redovite satnice. Znalo se i to da će bez adekvatne alternative teško biti osmisлити "prazni" sat onim đacima koji ne upišu vjeronauk i da će to destimulativno djelovati na vjeroučenike. To se i obistinilo. U 75% naših škola nevjeroučenici su slobodni za vrijeme vjeronauka. Osim časnih izuzetaka, zahvaljujući nastojanjima pojedinih ravnatelja, vjeronauku je u mnogim sredinama dodijeljen poprilično nezavidan položaj: njegovo mjesto unutar satnice ovisi o broju prijavljenih učenika, sklonosti ili nesklonosti ravnatelja škole i drugih nastavnika; može biti gurnut na rub školske satnice, može ga se posvema izdvojiti iz nje pa ga organizirati kao predsat, odnosno sat u međusmjerni; može ga se staviti sasvim izvan školskog vremena i školskog prostora; može ga se čak provoditi i nesustavno - povremeno u obliku tribina i tome slično. Već se od početka pretpostavljalo, pa čak i znalo, da će naš vjeronauk proći kroz sve te teškoće, ali se nije bilo svjesno svih problema koje stvaraju takvi oblici školske nastave i koliko to može utjecati na broj i prijemljivost učenika, na sigurnost vjeroučitelja, na renome predmeta. Što je, tu je!

Anketno istraživanje pokazalo je sljedeće: 65 naših srednjih škola uspjelo je, barem za pojedina odjeljenja, organizirati

⁵⁷ Ovo je bila samo preporuka Ministarstva, ali ne i naredba jednostavno zbog toga što je Ministarstvo bilo upozoreno da Katolička crkva trenutno ne raspolaže tolikim osobljem da bi mogla odmah početi s punom satnicom. No, unatoč tome, ostavljena je mogućnost onima koji su to u stanju da u svakom vjeronaučnom razredu drže tjedno po dva sata vjeronauka.

⁵⁸ Najveći broj takvih škola nalazi se na području riječke nadbiskupije. Postoje određene poteškoće u tome da se vjeronaučni satovi održani u župi priznaju kao školski satovi jednostavno zbog toga što ih ili državne vlasti ili sami vjeroučitelji kvalificiraju kao župnu katehezu. Po svemu sudeći, država ne bi imala problema priznati te satove ukoliko bi se izvodio školski program.

vjeronauk u sklopu školske satnice, što valja pohvaliti. Međutim, druge su ga škole organizirale jednom kao posljednji sat (70 škola), drugi put u međusmjerni (49 škola), zatim kao prvi sat (33 škole), pa kao predsat (13 škola), 21 škola ima ga subotom, a 4 su vjeronauk organizirale povremeno i u obliku tribina. Mislim da je takva, za mnoge veoma nezgodna šarolikost organiziranja vjeronauka isključivo vezana uz njegovu kvalifikaciju *izbornog* predmeta. Sučeljeni sa ne malim problemima koji iz toga proizlaze čak 86,16 % vjeroučitelja misli da bi zbog toga trebalo organizirati alternativni, vjeronauku sličan predmet. Ipak, mali postotak njih želio bi vidjeti vjeronauk kao obvezatan predmet za sve, možda i zbog toga što anketa nigdje izravno nije omogućila vjeroučiteljima zauzimanje slična stava.

Što bi se dobilo eventualnim uvođenjem vjeronauka kao obvezatna predmeta? Izbjegla bi se muka oko satnice, stvorila bi se kakva-takva sigurnost radnog mjesta vjeroučitelja, ne bi se nužno moralo misliti na alternativu⁵⁹, ali bi se pojavio i stanoviti rizik koji nije svojstven vjeri - osjećaj pri-nude na nešto što je više stvar osobnog opredjeljenja. Većina europskih država na ovaj ili onaj način imaju vjeronauk kao *obvezatan* predmet: Austrija (uz mogućnost izuzeća), Belgija (u katoličkim školama, u drugima je izboran), Danska, Francuska (Elzas i Loren), Grčka, Njemačka (razlikuje se od pokrajine do pokrajine), Malta (s mogućnošću izuzeća), Irska (čak fundamentalan, ali s mogućnošću izuzeća), Norveška (s mogućnošću izuzeća), Nizozemska (u konfesionalnim školama), Velika Britanija (s mogućnošću izuzeća), Švedska, Švicarska (ovisno o kantonu). Kao izborni postoji samo u Luksemburgu i Portugalu, a fakultativan je u Francuskoj, Italiji i Španjolskoj. Neke europske zemlje kao alternativu vjeronauku imaju etiku, laički moral (Luksemburg) ili znakoviti svjetonazori (Norveška).

Postoji još jedan problem s kojim se susreću naši vjeroučitelji u izvođenju vjeronaučne nastave - prostor. Vjeronauk, kao uostalom i neki drugi školski predmeti, ima nešto specifično što je teško posredovati ili

usvajati u bilo kakvom prostoru. Veoma mali broj vjeroučitelja su uspjeli animirati ravnatelje i kolege da to shvate i prihvate te da se nešto poduzme kako bi se došlo do adekvatnog prostora. Tek petoro je uspjelo da se u školskom prostoru stvori specijalizirana učionica, a isto toliki broj vjeronaučnu nastavu održava u pomoćnoj prostoriji. Za neke je to jedan od glavnih razloga što su tražili da se vjeronauk, barem djelomično, održava u župnim prostorijama, koje su upravo koncipirane i opremljene za ovu vrstu djelatnosti. Njima petnaestorima to je i pošlo za rukom, a najveći se broj sati održava u univerzalnim školskim prostorijama, (njih oko 150).⁶⁰

Veoma zanimljivu sliku naše vjeronaučne populacije nude i odgovori na pitanje o vjeronaučnim pomagalima, oblicima rada, primjeni nastavnih metoda i samom ocjenjivanju vjeronaučnog uspjeha. 157 škola (92,89%) je odgovorilo da kao glavno pomagalo u izvođenju vjeronaučne nastave upotrebljavaju udžbenike što ih je odobrila Hrvatska biskupska konferencija, a njih 12 ili u postocima 7,10% radi po nekim drugim udžbenicima. Većina njih, budući da predaju samo u trećem ili u četvrtom razredu, rekla je da ne postoje službeni udžbenici za te razrede, što je i istina, dok ih jedan sasvim mali, iako po njima radi, kritizira argumentirajući to na različite načine.⁶¹ Utješno je konstatirati da se lijepi broj vjeroučitelja koristi i audiovizualnim pomagalima (58), Biblijom, biblijskim pri-

⁵⁹ Po svemu sudeći postojalo bi i neko socijalno uporište takvoj odluci. Građani Hrvatske su se u velikom broju izjasnili kao pripadnici jedne ili druge vjere, jedne ili druge konfesije. Samo pripadnika Katoličke crkve je 75,6%, ne uzimajući u obzir druge vjere i konfesije. Usp. *Saopćenje Republičkog zavoda za statistiku Republike Hrvatske*, XXVIII(1991)21, str. 6.

⁶⁰ Kad se uzme u obzir samo mjesto održavanja vjeronauka, anketa je pokazala da se u 155 slučajeva vjeronauk održava u školi, a u 15 slučajeva u župi. Njih 53 je izjavilo da je to univerzalna učionica, a petoro je priznalo da ima specijaliziranu odnosno pomoćnu prostoriju.

⁶¹ To da u njima nema dovoljno dogmatskog, da nisu rađeni prema Katekizmu Katoličke crkve, da im nedostaje sustavnost itd.

ručnicima i leksikonima (46), vjeronaučnom pomoćnom literaturom (11) te izdanjima Katehetskog salezijanskog centra (6).

Budući da su naši srednjoškolski vjeronaučni udžbenici tek izišli na teren, zanimalo nas je mišljenje vjeroučitelja i o tome koliko oni vjerno slijede program što ga je prihvatila Hrvatska biskupska konferencija, koliko prezentiraju stvarne činjenice, jesu li primjereni dobi, kako su metodički opremljeni i tome slično. Evo odgovora na to pitanje. 90,32% ispitanika smatra da naši srednjoškolski vjeronaučni udžbenici vjerno izlažu prihvaćeni program. Oni u 59,02% slučajeva smatraju da udžbenici prezentiraju činjenice koliko je potrebno. 23,77% odnosno 17,21% misle da je u udžbenicima previše odnosno premalo "građe". 60,11% ispitanika kažu da su tekstovi primjereni dobi. 16,94% željelo bi više metodičkih zadataka. 12,02% ispitanika smatra da je udžbenik pretežak, 5,46% da je prelagan, a njih 5,46% misli da bi u udžbenicima trebalo biti još više fotografija. Ova mišljenja vjeroučitelja pokazuju koliko je naš, kao uostalom i svaki drugi teren različit. Isti tekst je za neke primjeren dobi, za druge on to nije; za neke je prelagan, za druge pretežak; za neke ima previše, a za druge premalo građe; za neke ima previše, a za druge premalo fotografija itd. Očito je da je vrijeme da se razmišlja i o vjeronaučnim udžbenicima za pojedine nadbiskupije odnosno biskupije. Općenito smatramo da bi bilo dobro da na području proizvodnje vjeronaučnih pomagala u nas postoji malo veći izbor.⁶²

Što se pak tiče oblika rada naših vjeroučitelja⁶³, najzastupljeniji je onaj frontalne naravi (43,59%), zatim grupni (32,05%), individualizirani (14,42%) te rad u parovima (9,93%).⁶⁴

Kad je pak riječ o nastavnim metodama, anketa pokazuje na svoj način klasičnu formaciju naših vjeroučitelja. Najveći dio njih se oslanja na usmeno izlaganje vjeronaučne "građe" (151 anketirani)⁶⁵, zatim razgovor (149)⁶⁶, pisanje (125), analizu teksta (109), domaće zadatke (91), meditaciju (59)⁶⁷, praktične radove (51), crtanje (44), istraživanje (28) i kolaže (8)⁶⁸.

Od samog početka uvođenja vjeronaučne nastave mnogi su vjeroučitelji imali velikih problema s ocjenjivanjem. Neki su čak zazirali od njega⁶⁹, a drugi su možda malo i pretjerivali u naglašavanju ocjenjivanja. Veoma često pitanje upućivano teoretičarima školskog vjeronauka i kateheze ticalo se upravo toga. S tim u svezi objavljeno je i nekoliko napisa koji su zacijelo pomogli da se vjeroučitelji lakše snađu na tome području. Evo kako izgledaju anketni rezultati na ovu temu. 32,99% vjeroučitelja ocjenjuje ljudsko i vjersko dozrijevanje, 24,87% interpretiranje naučenih činjenica, 21,83% egzaktno poznavanje činjenica a 20,30% provođenje naučenoga u život. Ni u ovom slučaju nitko od vjeroučitelja se ne ograničava samo na jedan oblik ocjenjivanja. Prema tome, očito je da oni jako dobro balansiraju između četiri pristupa vjeronaučnoj "građi" nastojeći njima

⁶² U nekim narodima, npr. u Njemačkoj, skoro svaka biskupija ima svoje vjeronaučne udžbenike. Možda je to malo previše za nas, ali ni ovo što sada imamo nije idealno kao rješenje.

⁶³ Ovom i sljedećem pitanju omogućena je kvalitetna kvantifikacija stavova. Ne donosimo je jednostavno zbog toga što je i bez njena brojevnog iskaza evidentna klasifikacija vjeroučiteljskih opredjeljenja na ovom području.

⁶⁴ Jasno je da mnogi vjeroučitelji kombiniraju ove oblike prilagođavajući ih nastavnoj cjelini. Ipak je malo zabrinjavajuće da je toliki postotak frontalnog rada. Očito je da ljudi nisu upućeni u školsku didaktiku, nedostaje im formacija za rad u školama, što će se morati nadoknađivati na druge načine.

⁶⁵ Bez daljnijega nije to ni kod koga jedina i isključiva nastavna metoda, premda je kod nekih predominantna, kao što uostalom pokazuju i rezultati ankete.

⁶⁶ I vjeroučitelji i vjeroučenici rado razmjenjuju mišljenja i to dosta često. U to smo se uvjerali i dok smo osobno posjećivali pojedine škole i vizitirali vjeroučitelje.

⁶⁷ Ovo doduše nije nastavna metoda, ali mnogi vjeroučitelji su je unosili u upitnik kao takvu pa je i mi ovdje registriramo.

⁶⁸ Neki kolaže ne smatraju nastavnim metodom primjerenom ovoj dobi pa je zato i izbjegavaju, premda su, s druge strane, neki vjeroučenici pokazali predivne kreacije upravo na ovom području.

⁶⁹ Za mnoge je to bilo neuobičajeno jer su godinama u župnim zajednicama katehizirali a da nisu ocjenjivali. Ipak su prihvatili i to jednostavno zbog toga što je "izbornost" predmeta pretpostavljala da se on i ocjenjuje te ocjena unosi u dnevnik.

obuhvatiti sve ono što se smatra školskim vjeronaukom, koji nema u vidu samo usvajanje informacija i njihovu vjernu reprodukciju, nego i stjecanje adekvatnih stavova koji se onda pretvaraju u konkretne čine.

2.4 Podaci o vjeroučenicima

Načinjeno je šest anketnih pitanja da bi se istražilo tko su zapravo srednjoškolski vjeroučenici u Hrvatskoj. Istraživano je njihovo socijalno porijeklo, prethodna vjerska formacija, spolna pripadnost, njihov broj po svakom odjeljenju i u školi te njihov postotak s obzirom na sveukupni broj učenika škole. I na tom području trebalo je potvrditi ili pak osporiti neke pretpostavke. Naime, prema sociološkim istraživanjima koja su provedena u vrijeme komunističke diktature, težilo se k tome da se pokaže kako je vjera stvar starih i neukih, kako je ona više svojstvo nenaobraženih nego intelektualaca, kako su joj više sklone žene nego muškarci i tome slično. Ovo istraživanje pokazalo je sasvim suprotno: da se i mladi zanimaju za vjeru, da ne moraju nužno biti iz nižih socijalnih slojeva i da vjera nije prvenstveno stvar ženskog svijeta.

Jedno od pitanja na koje je stiglo ponajmanje odgovora jest pitanje socijalnog porijekla vjeroučenika, možda i zbog toga što ni škole a pogotovo vjeroučitelji ne raspolažu tim podacima i što nije bilo moguće na brzini doći do njih jer je anketa ostavljala premalo vremena. Ipak ćemo prikazati rezultate onih koji su odgovorili na ovo pitanje, njih 61,42%.⁷⁰ Prema grafikonu načinjenu na temelju tih podataka 59,25% (10.173) učenika je iz grada, a 40,75% (6.994) sa sela.⁷¹

Za efikasno provođenje nastave, broj učenika po odjeljenju nije nevažan pa smo s tim u svezi htjeli saznati kako izgledaju srednjoškolska vjeronaučna odjeljenja. Evo rezultata. 111 vjeroučitelja je reklo da njihova odjeljenja broje između 10 i 20 vjeroučenika, 71 između 20 i 30. Četiri vjeroučitelja su rekla da imaju odjeljenja do 10 vjeroučenika, jedan je rekao da ima između 40 i 50, a dvojica između 50 i 60 vjeroučenika po odjeljenju.⁷² Sve u svemu može

se reći da u mnogim sredinama imamo idealan broj po odjeljenju za izvođenje vjeronaučne nastave. Ogromna većina ispitanika (njih 186) rekla je da njihovi razredi imaju najviše 30 učenika, a tek njih 25 ima razrede s preko 30 vjeroučenika.

Kad je pak riječ o broju mladića odnosno djevojaka unutar sveukupnog broja naših srednjoškolskih vjeroučenika, anketa je pokazala sljedeće: 54.00% (15.094) je mladića, a 46.00% (12.859) djevojaka. Nismo se nadali takvom rezultatu. Ipak smo bili uvjereni da je više vjeroučenika ženskog nego muškog spola.⁷³

Na pritužbe pojedinih vjeroučitelja da se u njihovim skupinama nalazi velik broj vjeroučenika bez prethodne vjerske formacije, u anketi je bilo pokrenuto i pitanje na tu temu kako bi se teza potvrdila ili osporila. Na pitanje je odgovorilo 129 (76,33%) škola krštenih odnosno nekrštenih, a 126 (74,55%) krizmanih odnosno nekrizmanih. Prema iskazu ispitanika 95,42% naših srednjoškolskih vjeroučenika je krštena, a 81,58% krizmano.⁷⁴ Isto pitanje tražilo je informacije i o broju vjeroučenika koji ne žele postati vjernicima i broju onih koji su druge vjeroispovijesti. Vjeroučitelji su u prvom slučaju registrirali 115 vjeroučenika, a u drugom 73.⁷⁵

⁷⁰ Izvan klasifikacije sociološkog porijekla ostalo je 10.786 učenika ili 38,58%. Ovako veliki postotak, ukoliko bi u konačnici bio pripisan jednoj ili drugoj strani, mogao bi preokrenuti cjelokupnu sliku socijalnog porijekla vjeroučenika.

⁷¹ Pitanje je nudilo i daljnju socijalnu stratifikaciju vjeroučenika: radničke, odnosno intelektualne obitelji, praktični ili nepraktični vjernici. Nažalost odgovora je na ovo pitanje bilo tako malo da nema smisla donositi rezultate jer bi stvarno mogli zavesti.

⁷² U ovom slučaju nije se potvrdila naša teza da je znatno više odjeljenja koja broje iznad 50 vjeroučenika.

⁷³ Doduše bili smo svjesni za vrijeme vizitacije pojedinih zanatlijskih škola da u njima djevojke nemaju mjesta, ali da je broj mladića na razini ispitanih škola veći od broja djevojaka, nismo mogli vjerovati. Prema tome, pretpostavljena teza nije opravdana.

⁷⁴ Evidentno je, ako se ne pretpostavi da bi nepristigli odgovori znatno promijenili sliku, da je neopravdana pretpostavka da su nam vjeroučenici u velikom broju bez prethodne vjerske formacije.

⁷⁵ 73 učenika naspram 27.956 koliko ih zasad ima u našim srednjim školama tek je 0,26%. Prema tome

Kakav je pak odnos vjeroučenika prema vjeronaučnoj nastavi? Neki su se bojali da će vjeroučenici brzo doživjeti vjeronauk kao novi oblik ideologizacije te na svoj način produženu ruku ove ili one vlasti. Na pitanje je odgovorilo 165 vjeroučitelja. Od toga je 160 (96,96%) reklo da vjeroučenici imaju pozitivan odnos prema vjeronauku, 3 (1,81%) smatraju da se vjeroučenici odnose negativno prema nastavi vjeronauka, a 2 (1,21%) da su indiferentni.

Meni kao povjereniku za srednjoškolski vjeronauk, a i Povjerenstvu Zagrebačke nadbiskupije za vjeronauk u školi, kojiput su pristizate alarmantne vijesti o osipanju vjeroučenika.⁷⁶ Anketa je ipak pokazala da situacija nije tako crna. 42,95% naših škola je registriralo da broj učenika raste, 30,77% da je broj konstantan, a 26,28% da broj opada. Kao razlog rasta vjeroučitelji na prvo mjesto stavljaju korektan odnos vjeroučitelja, zatim adekvatnost vjeronaučnih pomagala, a potom interes vjeroučenika da prošire svoje vjerničko znanje. Razlog pak opadanja broja vjeroučenika u najviše slučajeva jest vjeronauk izvan satnice ili gurnut na njen rub, fizička nemogućnost vjeroučenika da prisustvuju vjeronauku zbog nedostatka prijevoza, preklapanja izbornih predmeta.⁷⁷ Tek je u malom broju slučajeva u pitanju ocjena koja bi mogla poboljšati odnosno pogoršati prosjek.⁷⁸

Anketom se htjelo ispitati i to koliko vjeronauk omogućuje vjeroučenicima stvaranje ispravnih međuljudskih odnosa pa kroz to promicanje i nove kvalitete kulturne komunikacije. U 78,85% slučajeva ispitanici su rekli da vjeroučenici u vjeronauku gledaju prostor za prijateljstvo i suradnju, a tek 9,73% vjeroučitelja smatra da vjeroučenici koriste vjeronauk u svrhu natjecanja.⁷⁹

Kad je pak riječ o odnosu roditelja srednjoškolaca prema vjeronauku koji su zajedno sa svojom djecom odlučivali o pohađanju ili nepohađanju vjeronaučne nastave u školi, rezultati su začuđujuće visoki. U 99,39% slučajeva roditelji su pristali da im djeca pohađaju vjeronauk. Tek 0,61% usprotivilo se želji svoga djeteta. I ovo je jedan znak koliko je vjersko pozitivno vred-

novano i od kakve i kolike važnosti može biti za pravilno formiranje mlade osobe.⁸⁰

Posebno je bilo zanimljivo čitati primjedbe vjeroučitelja na 31. anketno pitanje: *druga zapažanja u svezi s vjeronaukom*. Evo nekih: Vjeronauk je ugodan, blagotvoran šok. Vjeroučenici su prihvatili vjeronauk ozbiljno i odgovorno. Za naše prilike možemo biti zadovoljni. Potrebno je podići nivo opće kulture učenika kao preduvjet za dobar vjeronauk. Ravnatelji škola gledaju na vjeronauk sa simpatijama. Što prije osposobiti katehete koji će se cjelovito dati u službu kateheze. Treba organizirati drukčiji vjeronauk za vjernike i nevjernike. Omogućiti fleksibilniji upis u toku prvog i drugog razreda. Organizirati susrete vjeroučitelja. Potrebna je veća suradnja vjeroučitelja i drugih nastavnika...⁸¹

3. PERSPEKTIVE SREDNJOŠKOLSKOG VJERONAUKA U HRVATSKOJ

Rezultati do kojih smo došli na osnovi ovdje prikazane ankete evidentno pokazuju da ulazak vjeronauka u srednje škole nije bio ni brz ni nepromišljen imajući u vidu situ-

nema bojazni u srednjim školama, kao što su to sugerirali neki političari preko javnih medija, da školski vjeronauk služi za masovno regrutiranje katolika iz drugih vjera ili vjeroispovijesti.

⁷⁶ Vijesti su obično dostavljali neki drugi, a ne vjeroučitelji.

⁷⁷ U nekim školama vjeronauk se drži u isto vrijeme kao i neki drugi predmeti koje vjeroučenici smatraju vrlo važnima za svoju buduću karijeru: jezici, glazba, ples...

⁷⁸ To je više bila želja ili opterećenje nekih roditelja nego samih vjeroučenika.

⁷⁹ 11,40% vjeroučitelja je reklo da je međusobni odnos vjeroučenika individualiziran.

⁸⁰ Uz sva nastojanja stari režim na ovom području nije postigao ono što je žarko želio: vjeru proglasiti otuđenjem i zaprekom napretku ljudskog roda. Efekti ovakvog službenog stava polučili su sasvim suprotno.

⁸¹ Ima i nešto kritičnijih glasova s obzirom na opterećenost satnice, ocjenjivanje, status vjeroučitelja, odnos udžbenika prema Katekizmu Katoličke crkve, nazivlje itd. Neki od njih su uistinu pojedinačni.

aciju i okolnosti unutar kojih se odlučilo krenuti sa školskim vjeronaukom. Dosta solidno načinjen srednjoškolski program te na osnovi toga napisana prva dva udžbenika, uz druga vjeronaučna pomagala te programom preporučenu literaturu, omogućili su da se naši, ne baš za to specijalno pripremani vjeroučitelji, dobro snađu i solidno zaplove u vode školskog vjeronauka.

Bili bismo presretni kada bi neki rezultati ostali takvi dok je vjeronauka u školi. Tako, npr., u velikom broju škola međusobni odnos vjeroučitelja i drugih profesora, odnos vjeroučenika i vjeroučitelja, kvalifikacija vjeroučitelja u pogledu teoloških sadržaja, odnos roditelja i ogromne većine vjeroučenika prema vjeronauku i slično.

Neki drugi, manji propusti, mogli bi se nešto više dobre volje relativno brzo otkloniti uz pomoć pravodobne i objektivne informacije učenika o vjeronauku, inovacija u korištenju nastavnih metoda i oblika rada te iznalaženja načina kako bi se omogućilo vjeroučenicima da ustraju u svom opredjeljenju za vjeronauk. Mislimo da u ovo područje pripada i pitanje zasnivanja radnog odnosa vjeroučitelja odnosno njihovo adekvatno honoriranje.

Nešto više vremena će nam trebati za stručnu kvalifikaciju dosadašnjeg i stvaranje novog cjelovito oformljenog vjeronaučnog kadra, iznalaženje adekvatnog prostora za vjeronauk u sklopu škole te eventualno stvaranje adekvatne alternative vjeronauku.

Problemi koji su nam se odmah na početku nametnuli, koji su i kroz anketu evidentirani i s kojima ćemo se morati hvatati ukoštac i ubuduće, odnose se na pravni status vjeronauka. Je li najbolje rješenje da vjeronauk bude izborni predmet? Ako jest, kako i na koji način riješiti probleme koji su vezani upravo uz taj njegov pravni status: pitanje smještaja unutar satnice, pitanje angažiranja učenika koji ne pohađaju vjeronauk. Može li se od ravnatelja tražiti da on za nevjeroučenike odvoji stanovit broj nastavnika koji će ih zapošljavati ako se vjeronauk pod svaku cijenu želi staviti u normalnu satnicu? Da li bi se riješilo ovo pitanje ako bi Crkva postavila zahtjev da se svi izborni predmeti održavaju

u isto vrijeme i da svaka škola mora imati dovoljno izbornih predmeta? Što u slučaju kada se i vjeronauk i drugi predmet važan za vjeroučenika nude u isto vrijeme, npr. engleski i vjeronauk? Hoće li to biti neko-reaktna konkurencija i za engleski i za vjeronauk? Ako se pak krene u smjeru adekvatne alternative, neće li nam se prigovoriti da ionako opterećenu učeničku satnicu još više opterećujemo? Ima li smisla razmišljati o drugom pravnom statusu vjeronauka, da to npr. bude slobodan predmet? Što time dobivamo? Da možemo učenike ne ocjenjivati, ako je vjeronauk organiziran izvan satnice! Kako u tome slučaju motivirati vjeroučitelje da se prihvate posla od kojega se ne bi moglo živjeti i ući u rizik silne konflutacije učenika ali bez obveze?

Što bi bilo da se počne razmišljati o vjeronauku kao redovitom predmetu? Je li za to prerano ili prekasno? Imamo li za to dovoljno argumenata? Kako bi u školskoj javnosti bila primljena ova inicijativa ako bi je pokrenula Crkva? Neki ravnatelji bi zacijelo odahnuli jer ne bi trebali razmišljati o tome što učiniti s nepolaznicima vjeronauka, ne bi više bilo niti problema smještaja u satnicu, niti natezanja oko radnih odnosa vjeroučitelja. Jedino nam nije jasno, da li bi takvo opredjeljenje za naše učenike bilo korisnije ili štetnije? Da li bi vjera imala veću ili manju šansu?

Za sva tri pravna oblika školskog vjeronauka imamo primjera u Europi. Istina je, najveći dio europskih zemalja se opredijelio za vjeronauk kao obvezatan školski predmet, ali je simptomatično da su se po tradiciji jake katoličke zemlje, kao što su Italija, Španjolska i Portugal, opredijelile za vjeronauk kao fakultativan predmet. S druge pak strane, zemlje koje u Europi i u svijetu uživaju glas velike demokracije, kao što su Austrija, Norveška, Švedska, Velika Britanija, Nizozemska i Grčka, od svojih srednjoškolaca obvezatno zahtijevaju profesionalni vjeronauk, neke od njih čak bez ikakve alternative. Ima li smisla i Hrvatskoj krenuti u tom smjeru? O tome valja razmisliti i dati sugestije onima koji imaju vlast da odluče i odluku provedu u život. Ništa ne treba prejudicirati, ali se ni pred čim ne treba ni zatvoriti.

● **Grafički prikaz
srednjoškolskog
vjeronauka
u Hrvatskoj**

● **PRILOG:
Vjeronaučna
anketa za
srednju školu**

SREDNJE ŠKOLE U HRVATSKOJ i broj njihovih (vjero)učenika

1. aktivne škole i škole koje ne rade
2. broj vraćenih anketa
3. škole koje imaju i koje nemaju vjeronauk
4. nastava vjeronauka u aktivnim školama
5. odaziv škola s vjeronaukom na anketu
6. ukupni broj učenika u školama s vjeronaukom i bez vjeronauka
7. postotak vjeroučenika u anketiranim školama

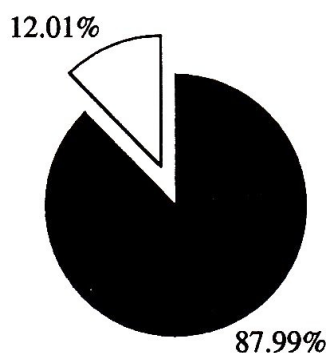
Od 342 škole u Hrvatskoj

a) 308 je aktivnih škola

b) 34 su na okupiranom teritoriju

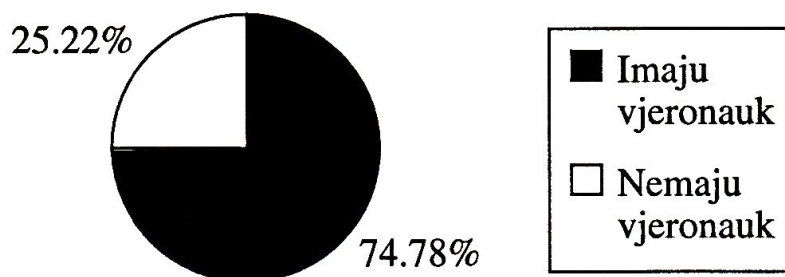

Od ukupno 308 poslanih anketa vratilo se 271, a 37 anketa nije vraćeno.

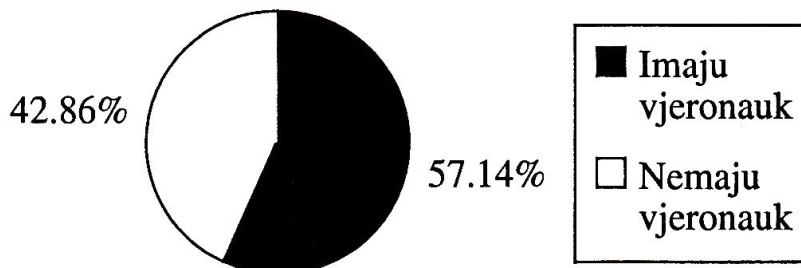

■ Broj vraćenih anketa □ Broj anketa koje se nisu vratile

Od 226 škola koje su odgovorile u 169 škola se održava vjeronauk, a u 57 škola se ne održava.

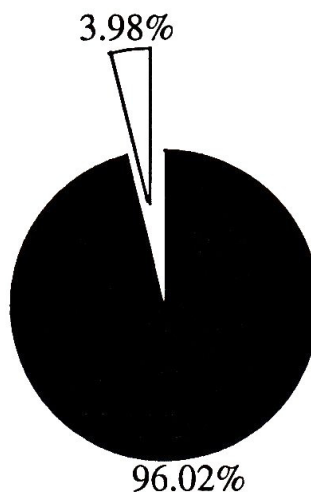

Od 308 aktivnih škola u 176 škola se održava nastava vjeronauka, a u 132 se ne održava

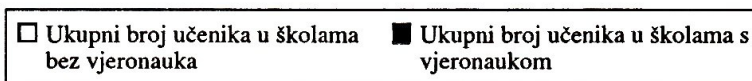
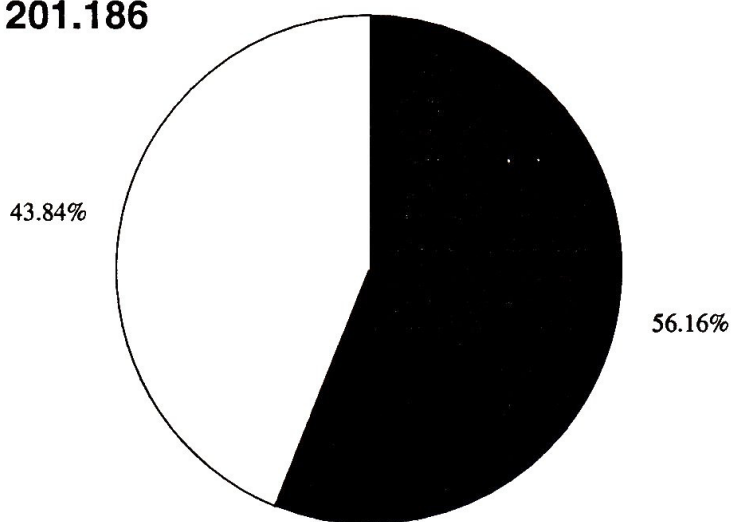
Odaziv škola s vjeronaukom (176) na anketu:

- a) 169 škola nije poslalo anketu
- b) 7 škola nije poslalo anketu

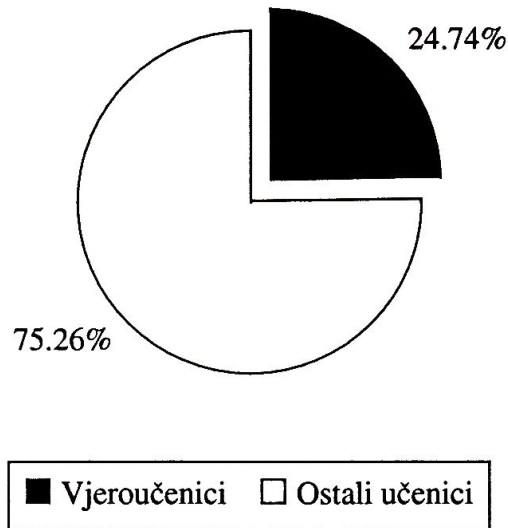
Ukupni broj učenika u školama:

- a) sa vjeronaukom je 112.984
- b) bez vjeronauka je 88.202
- c) sveukupno 201.186

Postotak vjeroučenika u anketiranim školama

a) Broj svih učenika	112.984
b) Broj vjeroučenika	27.953
c) Broj nepolaznika vjeronauka	85.031

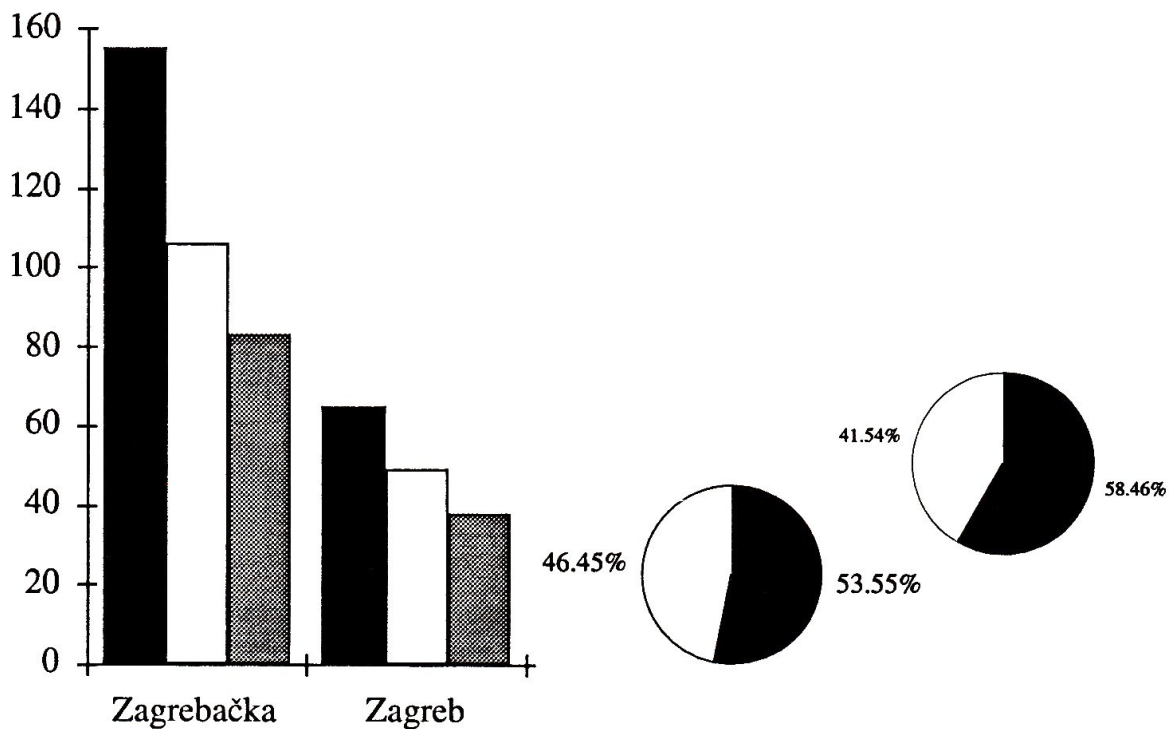

I/2

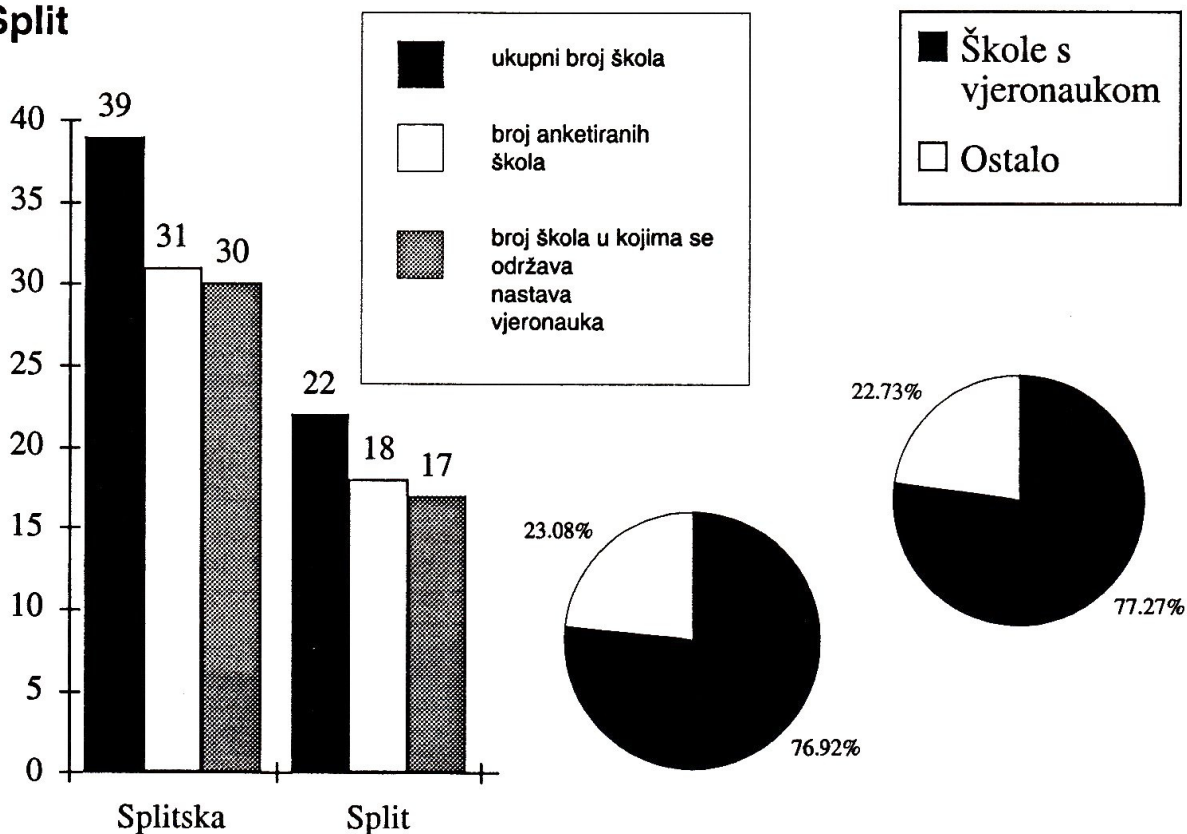
Grafički prikaz pojedinih (nad)biskupija i njihovih sjedišta s obzirom na:

- a) ukupni broj škola
 - b) broj škola koje su ispunile anketu
 - c) broj škola s vjeronaukom
-
1. Zagrebačka nadbiskupija i grad Zagreb
 2. Splitska nadbiskupija i grad Split
 3. Đakovačka biskupija i Đakovo
 4. Riječka nadbiskupija i Rijeka
 5. Porečko-pulska biskupija i njena sjedišta
 6. Zadarska nadbiskupija i Zadar
 7. Dubrovačka biskupija i Dubrovnik
 8. Šibenska biskupija i Šibenik
 9. Hvarska biskupija i Hvar
 10. Krčka biskupija i Krk

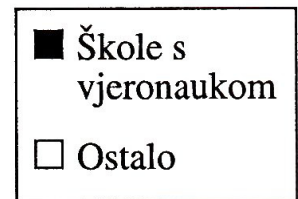
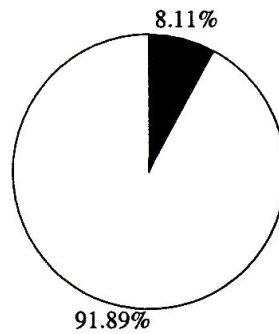
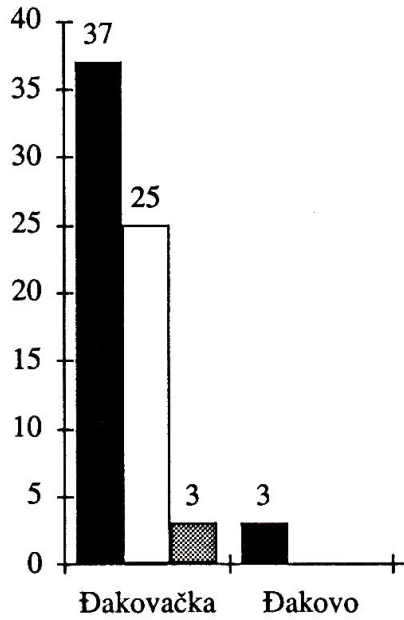
Zagrebačka nadbiskupija i Zagreb

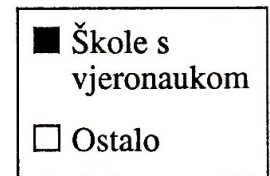
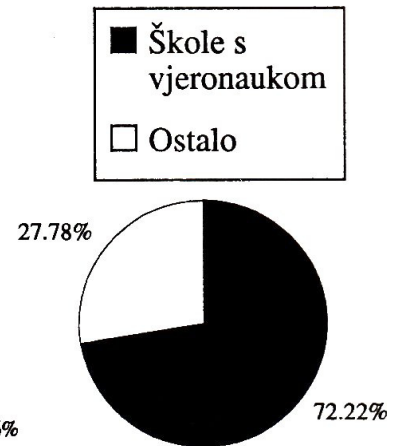
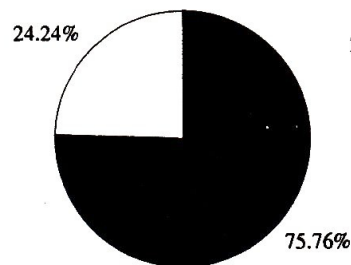
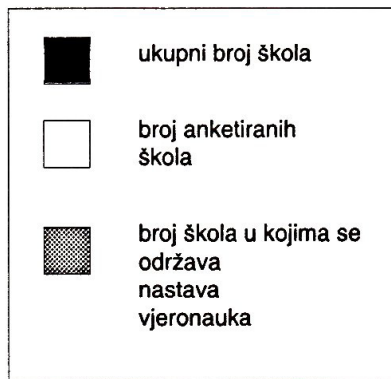
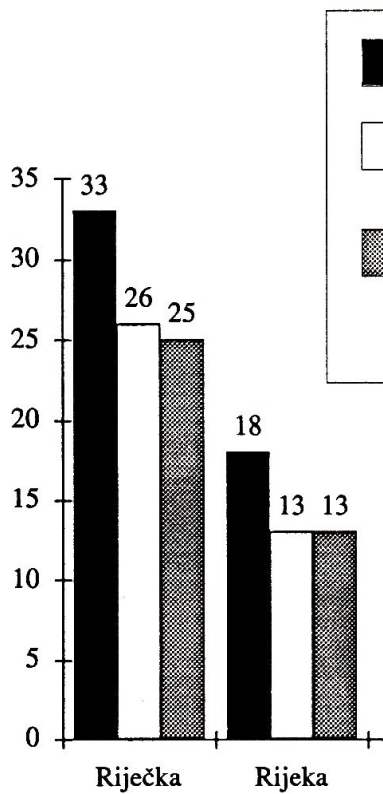
Splitska nadbiskupija i Split

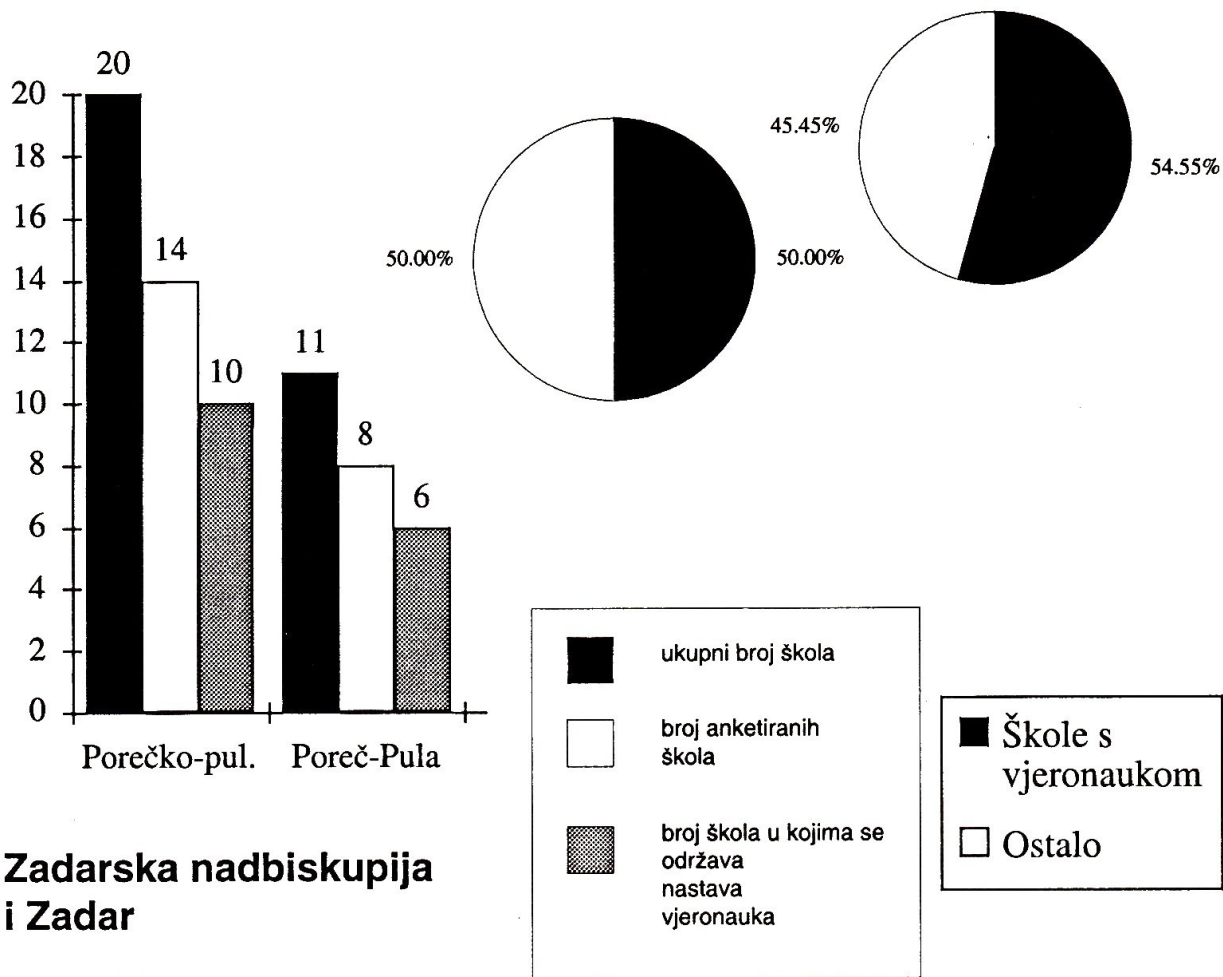
Đakovačka biskupija i Đakovo

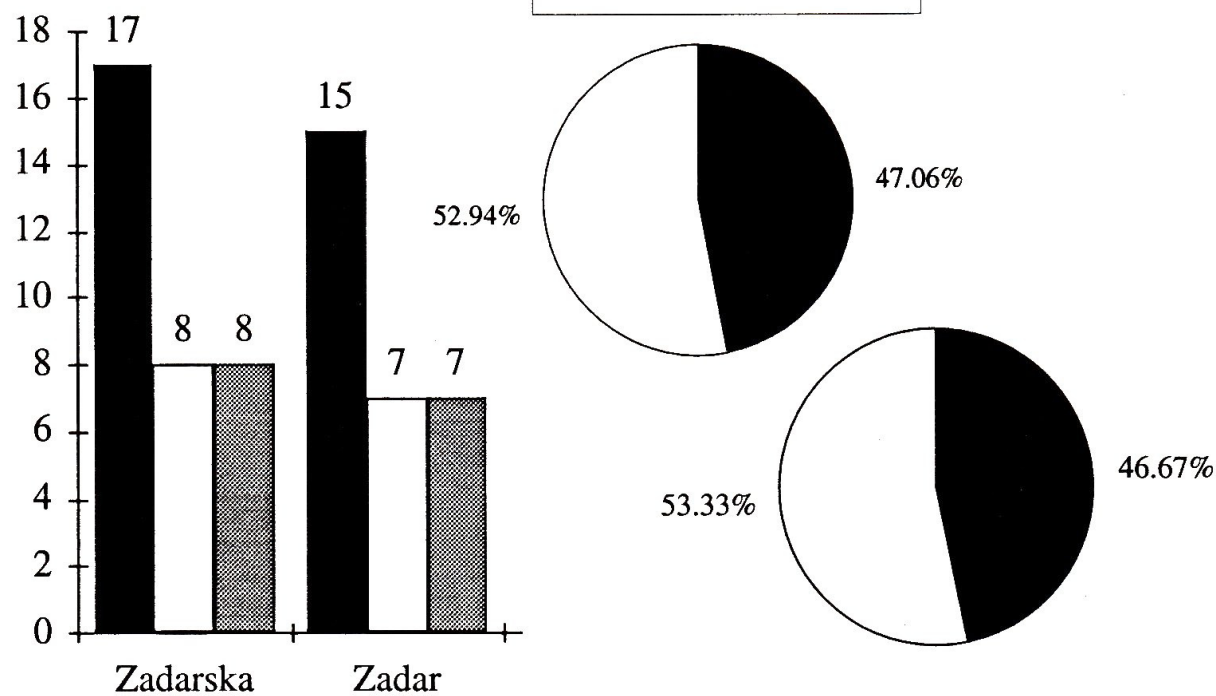
Riječka nadbiskupija i Rijeka

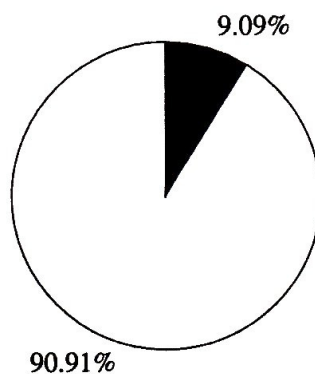
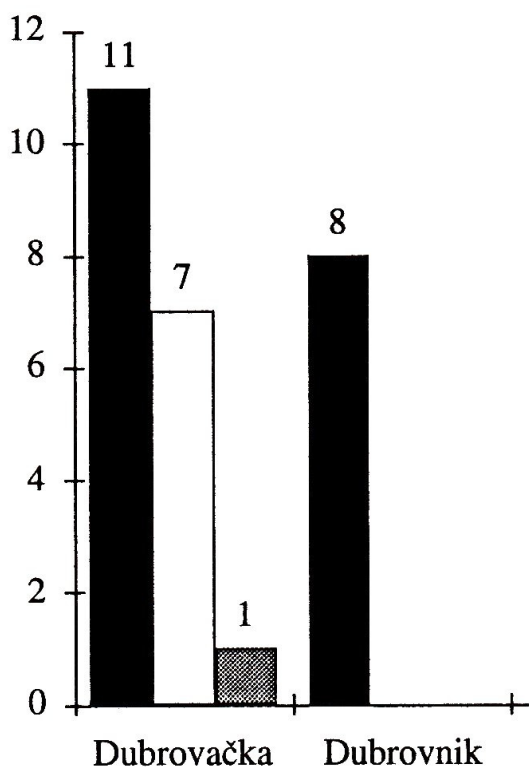
Porečko-pulska biskupija i njena sjedišta

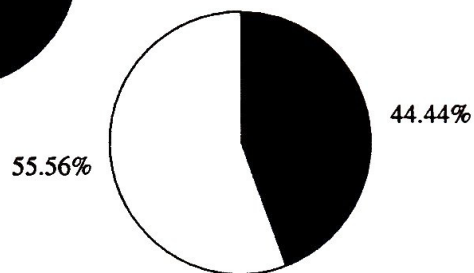
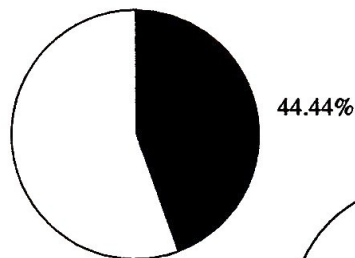
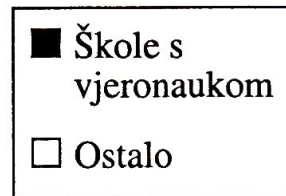
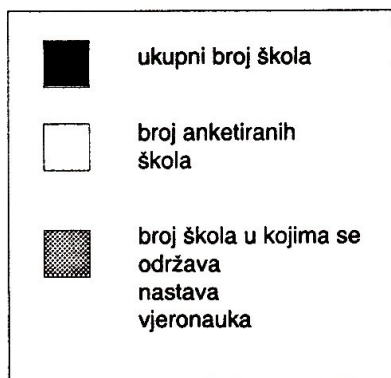
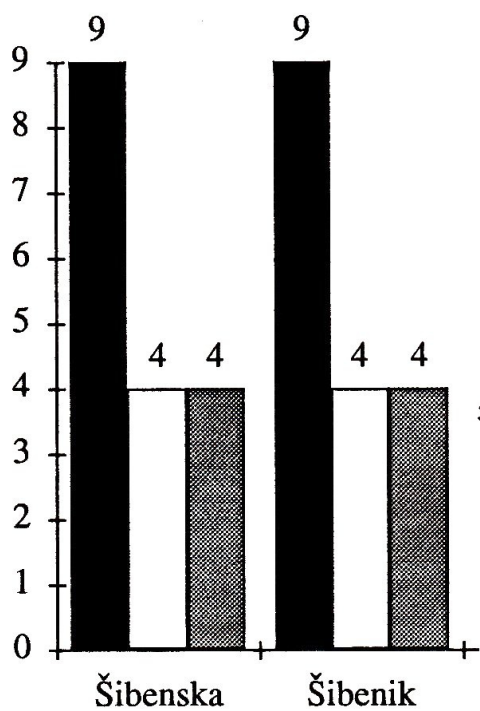
Zadarska nadbiskupija i Zadar

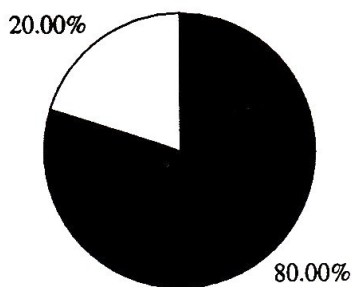
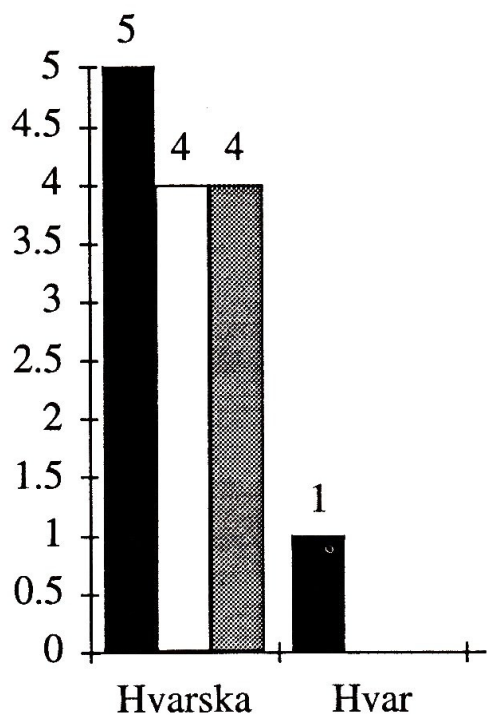
Dubrovačka biskupija i Dubrovnik

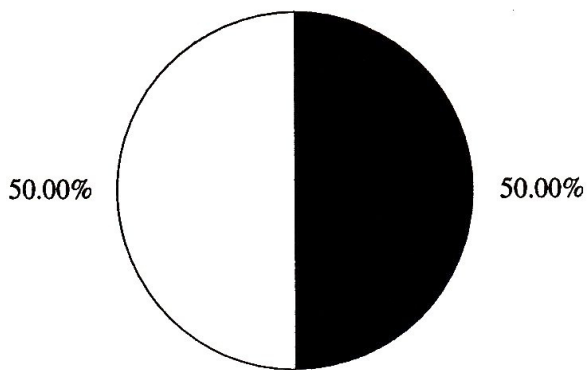
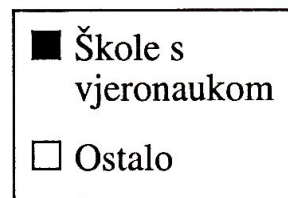
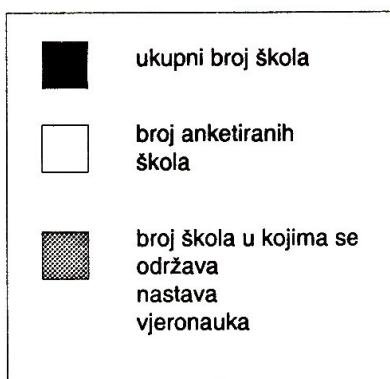
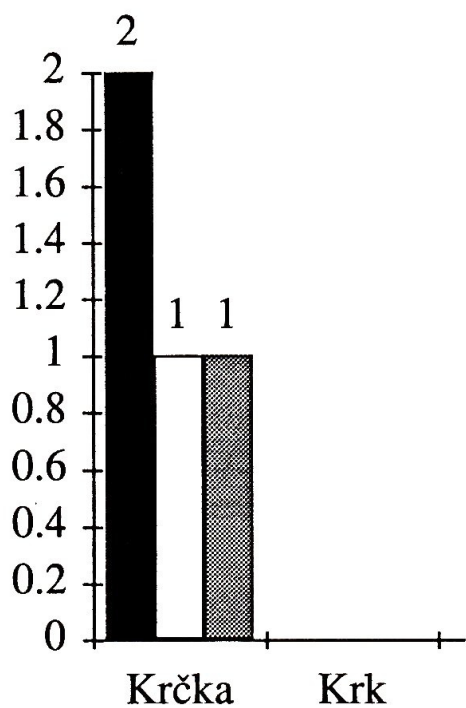
Šibenska biskupija i Šibenik

Hvarska biskupija i Hvar

Krčka biskupija i Krk

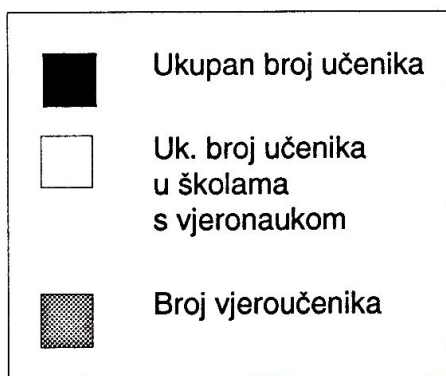
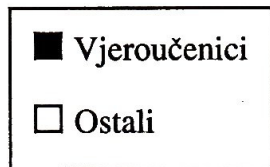
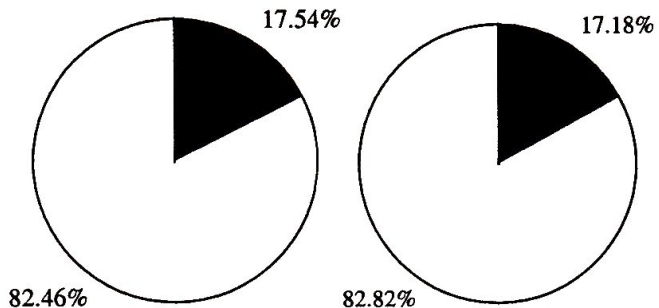
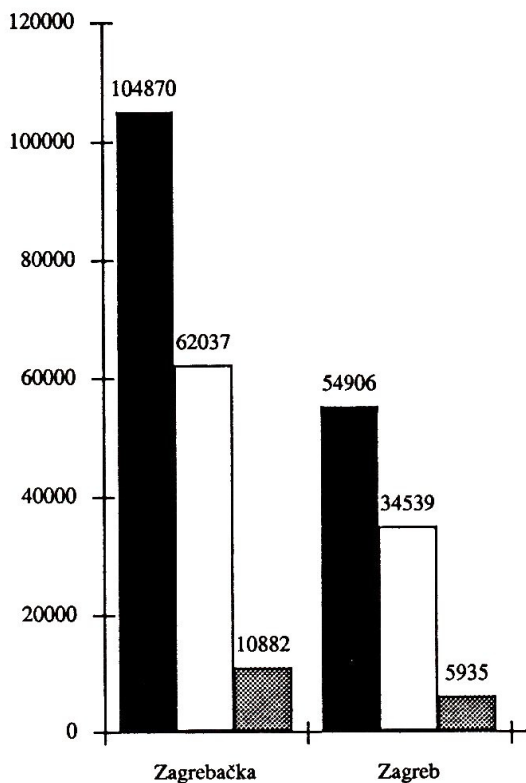

I/3

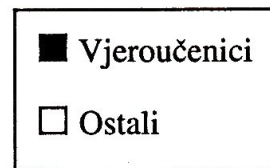
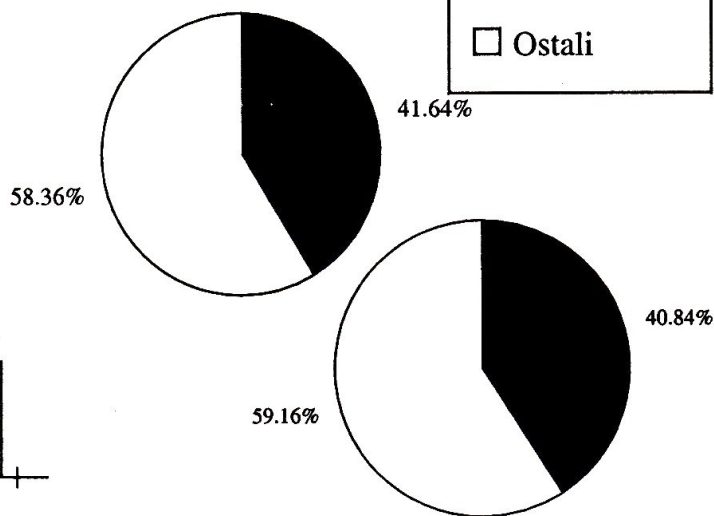
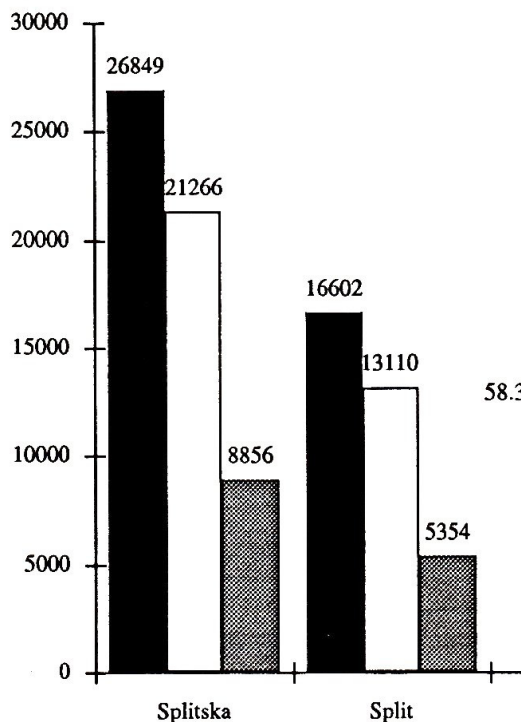
Grafički prikaz pojedinih (nad)biskupija i njihovih sjedišta s obzirom na:

- a) sveukupni broj učenika
 - b) ukupni broj učenika u školama s vjeronaukom
 - c) broj vjeroučenika
 - d) zajednički grafikoni
 - broja škola
 - broja vjeroučenika
 - pokrivenosti vjeronaukom
-
1. Zagrebačka nadbiskupija i grad Zagreb
 2. Splitska nadbiskupija i grad Split
 3. Đakovačka biskupija i Đakovo
 4. Riječka nadbiskupija i Rijeka
 5. Porečko-pulska biskupija i njena sjedišta
 6. Zadarska nadbiskupija i Zadar
 7. Dubrovačka biskupija i Dubrovnik
 8. Šibenska biskupija i Šibenik
 9. Hvarska biskupija i Hvar
 10. Krčka biskupija i Krk
 11. Prikaz broja škola s vjeronaukom
 12. Prikaz postotaka broja vjeroučenika
 13. Prikaz postotaka pokrivenosti škola vjeronaukom

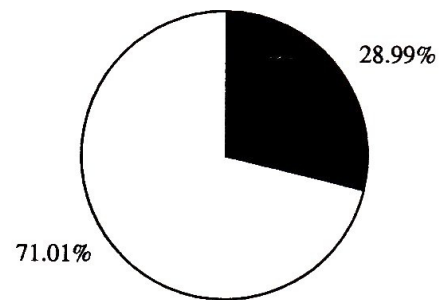
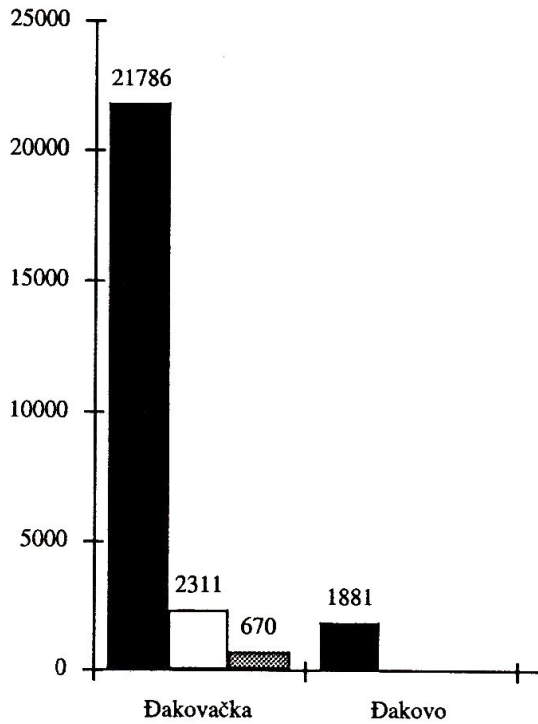
Zagrebačka nadbiskupija i Zagreb

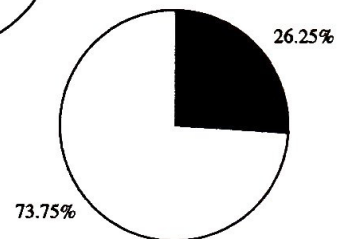
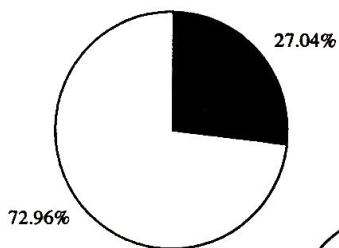
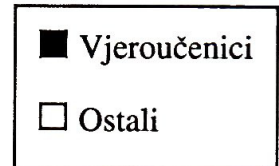
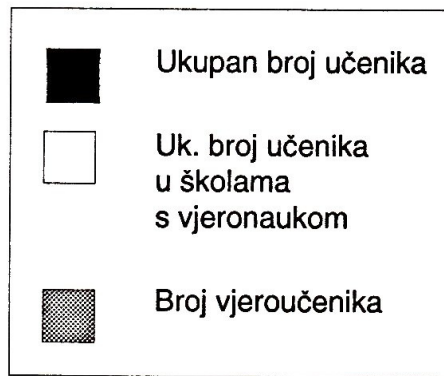
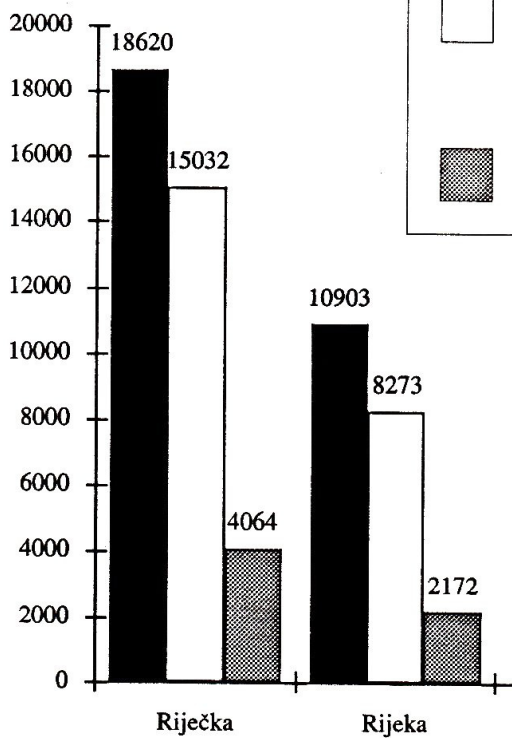
Splitska nadbiskupija i Split

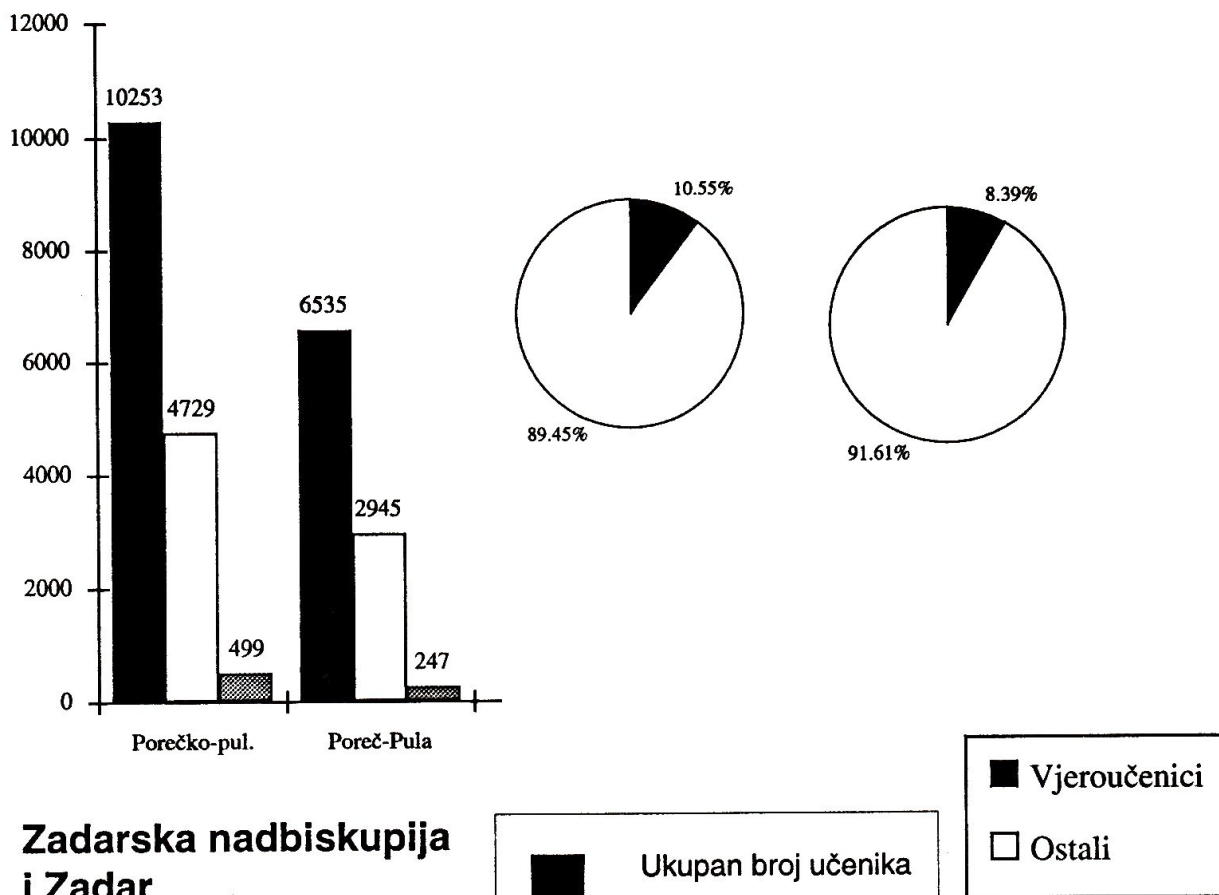
Đakovačka biskupija i Đakovo

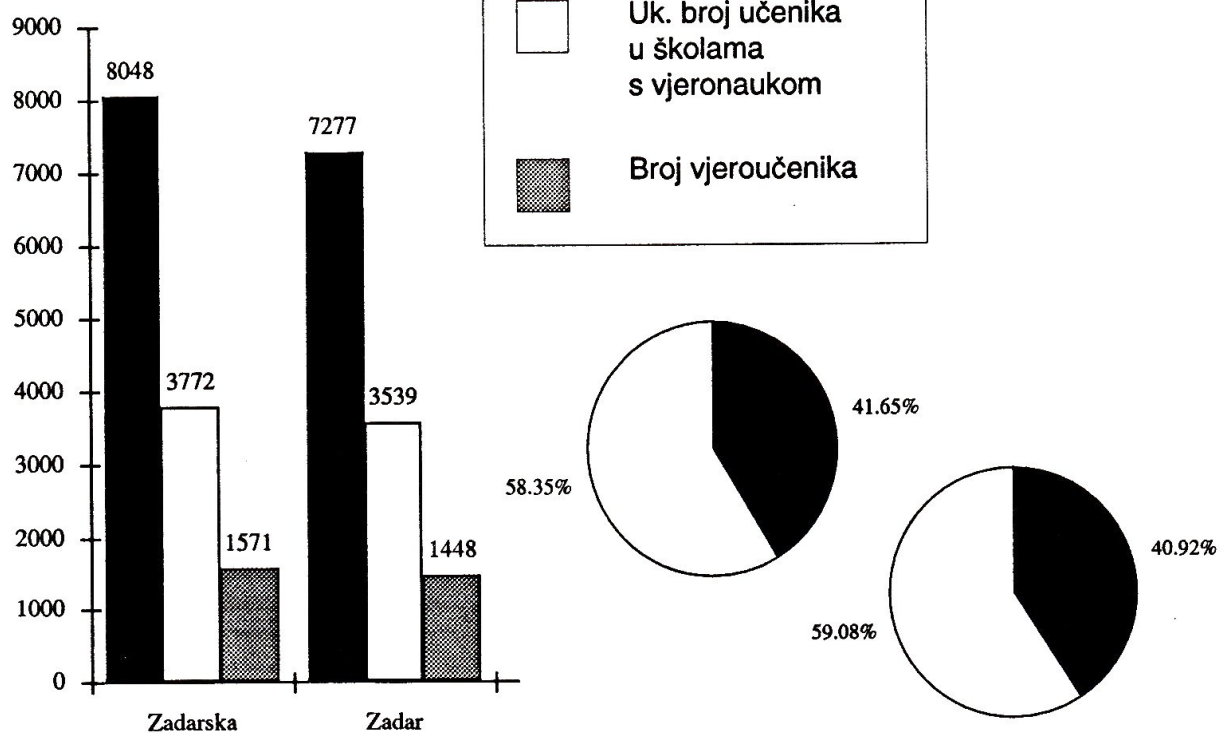
Riječka nadbiskupija i Rijeka

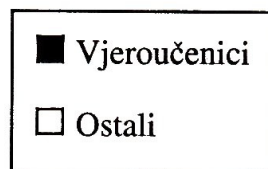
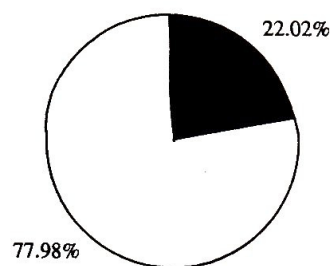
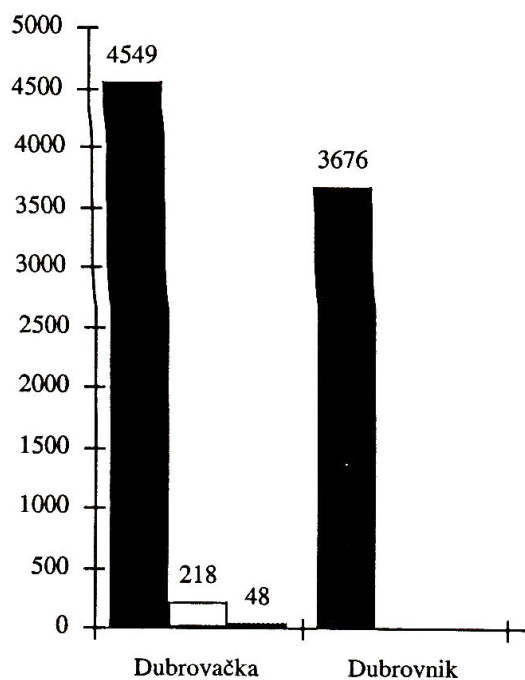
Porečko-pulska biskupija i njena „središta

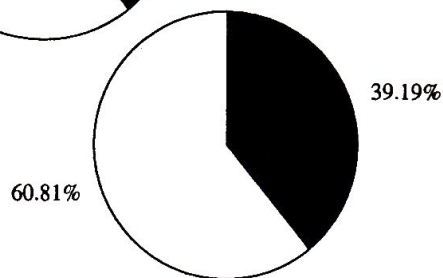
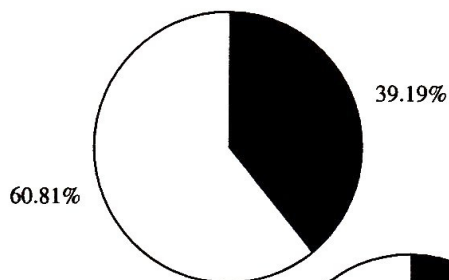
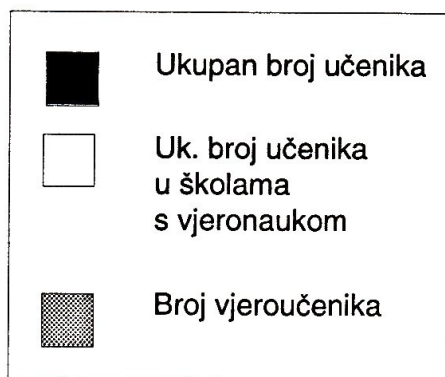
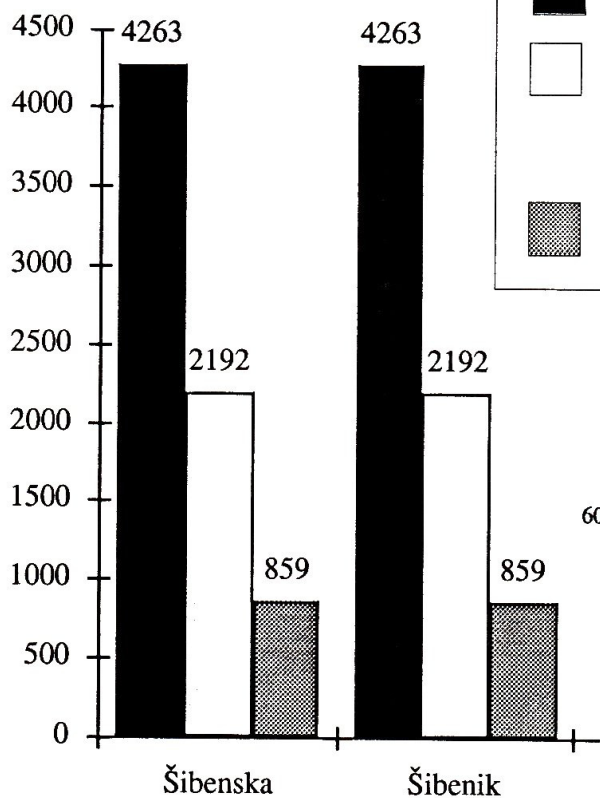
Zadarska nadbiskupija i Zadar

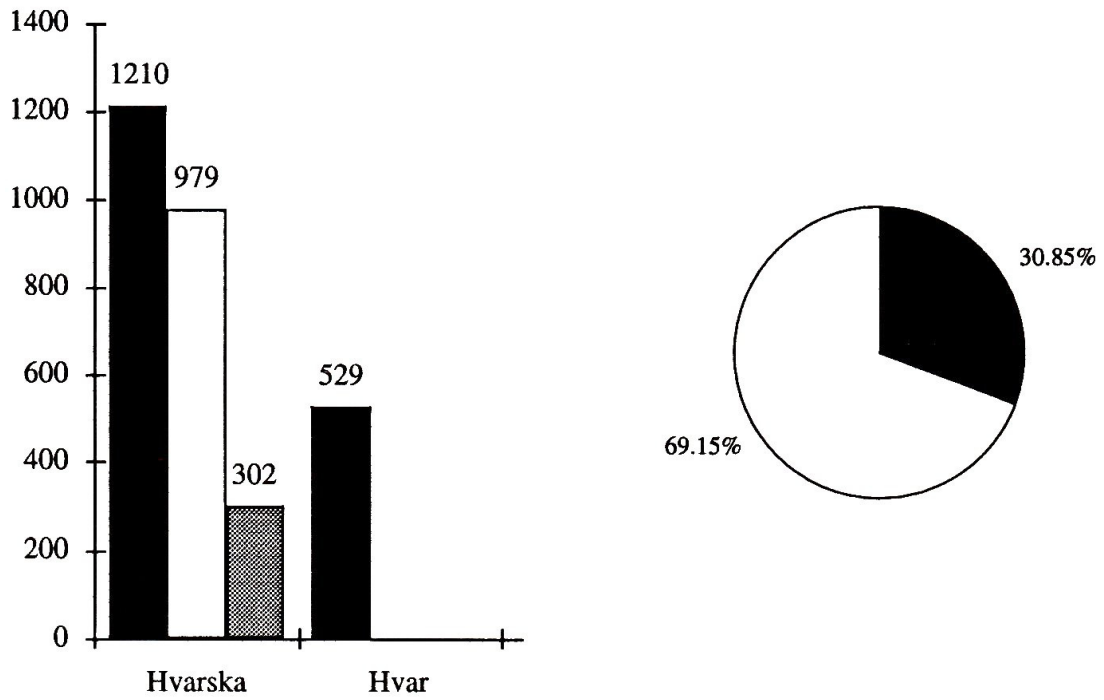
Dubrovačka biskupija i Dubrovnik

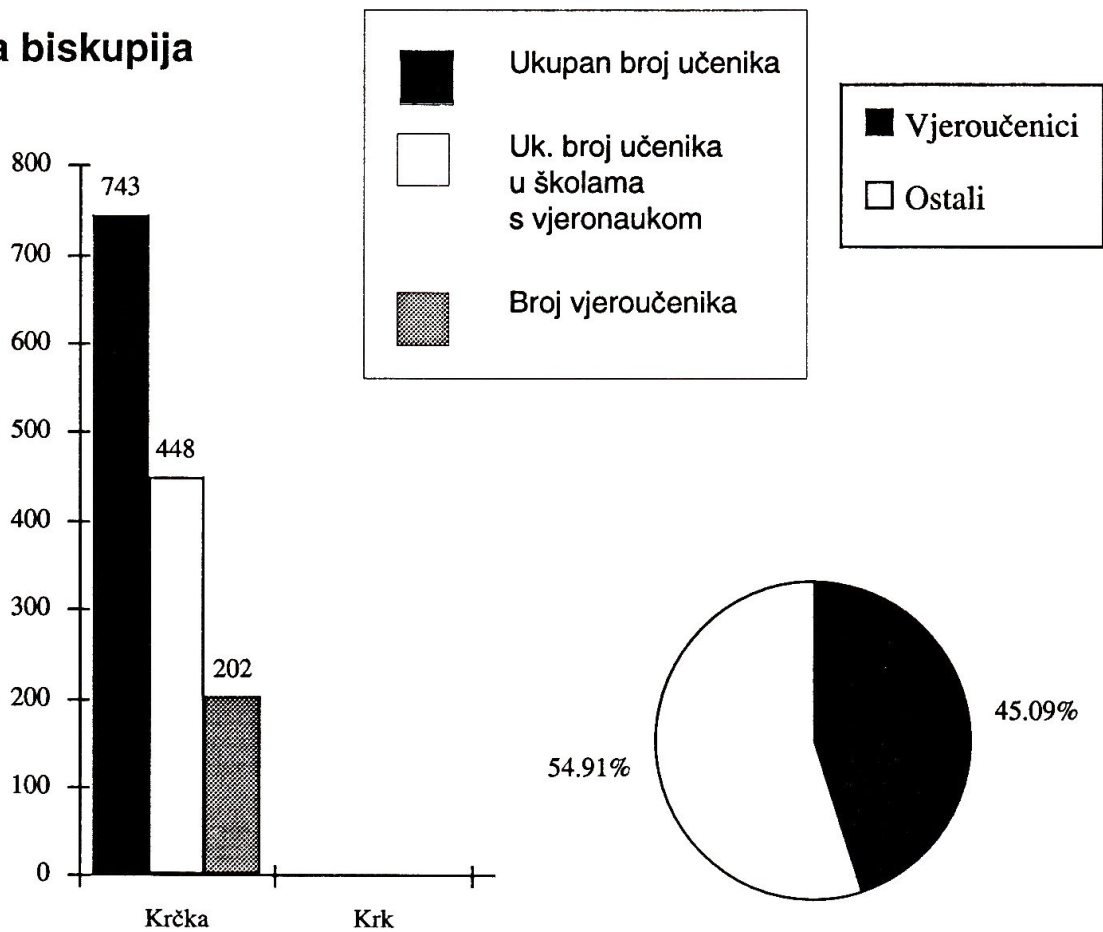
Šibenska biskupija i Šibenik

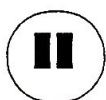

Hvarska biskupija i Hvar

Krčka biskupija i Krk

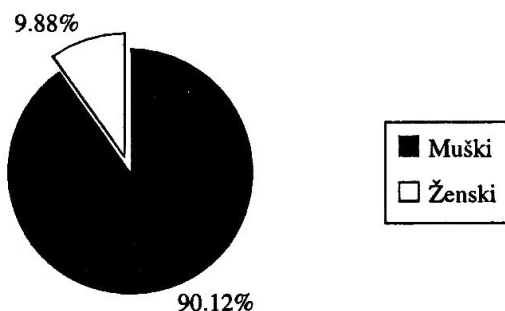

Hrvatski srednjoškolski vjeroučitelji

1. broj
2. stalež
3. sprema
4. radni odnos
5. školsko iskustvo
6. po broju vjeroučenika
7. prosjek
8. odnos prema kolegama
9. odnos prema vjeroučenicima

Broj vjeroučitelja 172

a)155 muških b)17 ženskih

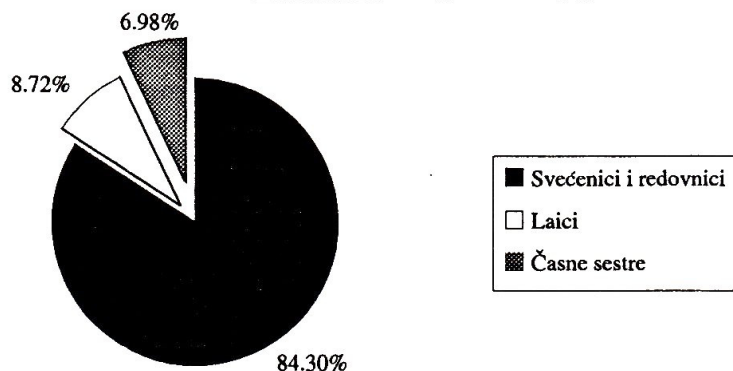
Vjeroučitelji po staležu:

svećenici + redovnici = 145

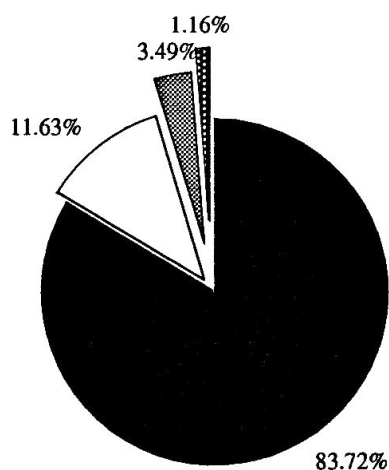
časne sestre = 12

laici muški 10

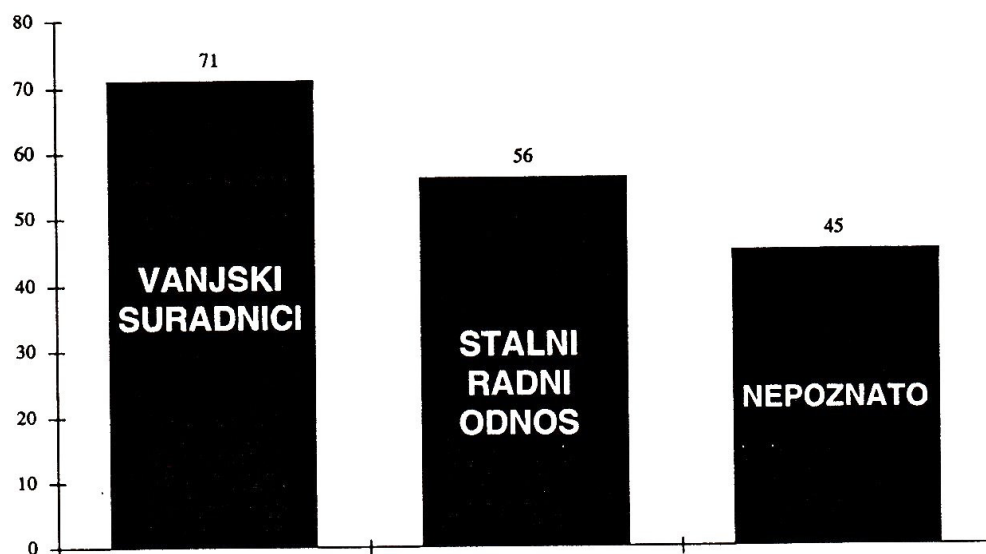
ženske 5 = 15

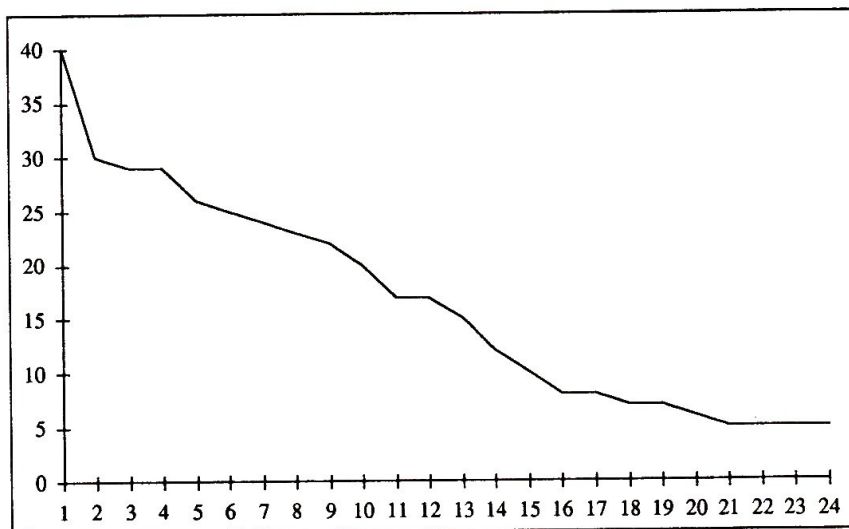
Vjeroučitelji: stručna sprema

Podaci o radnom odnosu vjeroučitelja (korišteni podaci Ministarstva)

Radno iskustvo vjeroučitelja u školi

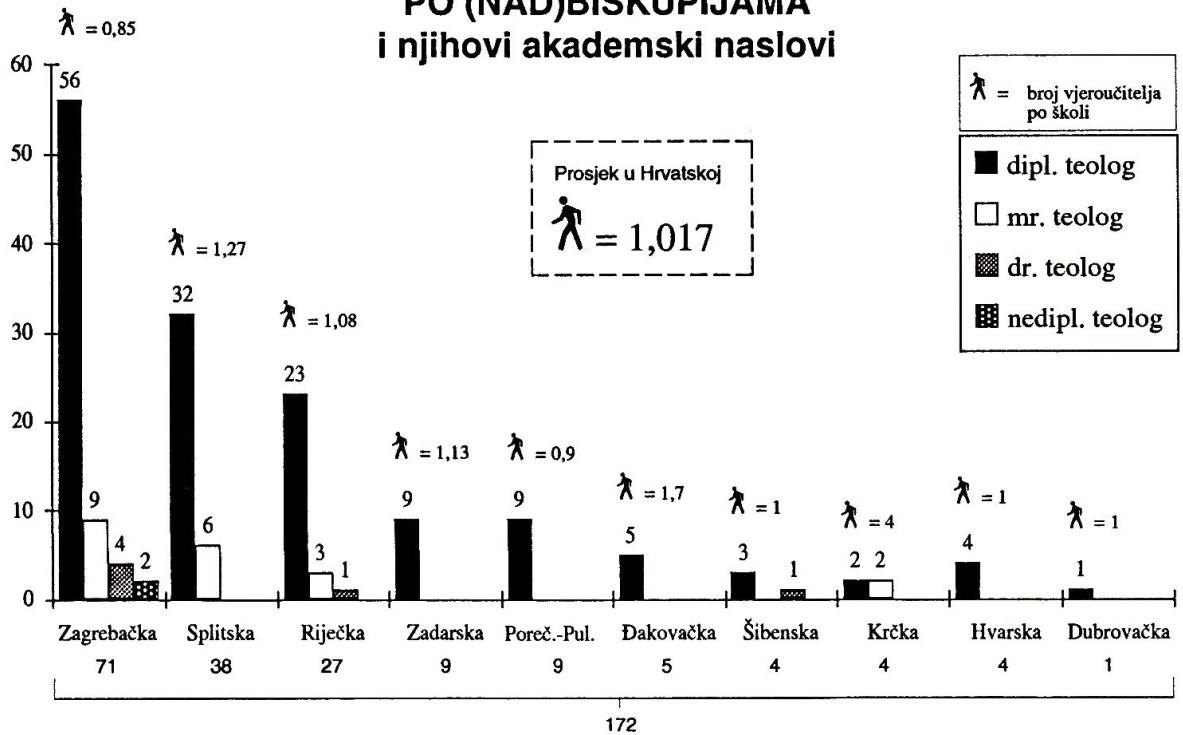

1. V. Puževski, Križevci
2. F. Hrg, Ivanec
3. J. Čugura, Sinj
4. V. Lasić, Zagreb
5. J. Šimac, Opatija
6. I. Plenković, Bol
7. F. Pupiće, Sinj
8. M. Ivanković, Rijeka
9. M. Šuvak, Zagreb
10. M. Vidović, Split
11. D. Šimunović, Varaždin

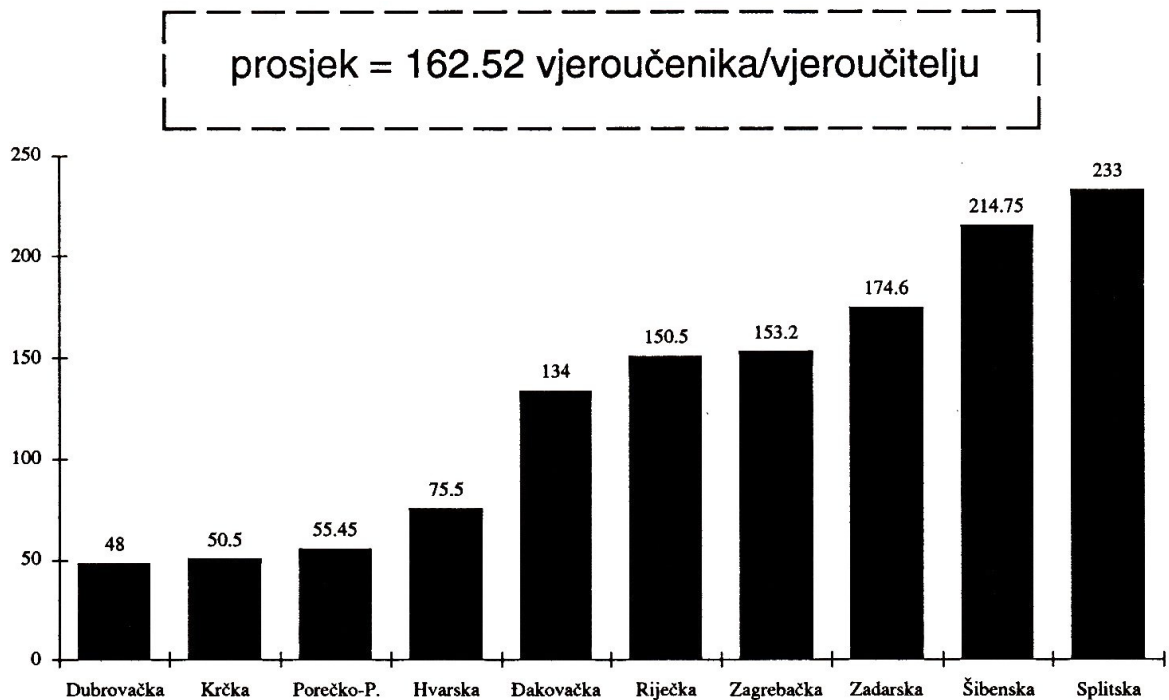
12. L. Markač, Koprivnica
13. D. Kožul, Zagreb
14. J. Škunca, Trogir
15. S. Fridl, Zagreb
16. N. Tunjić, Rijeka
17. J. Filinić, Pula
18. D. Bota, Split
19. A. Šuljić, Rijeka
20. S. Katulić, Opatija
21. T. Šporčić, Ogulin
22. S. Šušnjara, Sinj

23. J. Mihaljević, Čakovec
24. S. Vitković, Zagreb

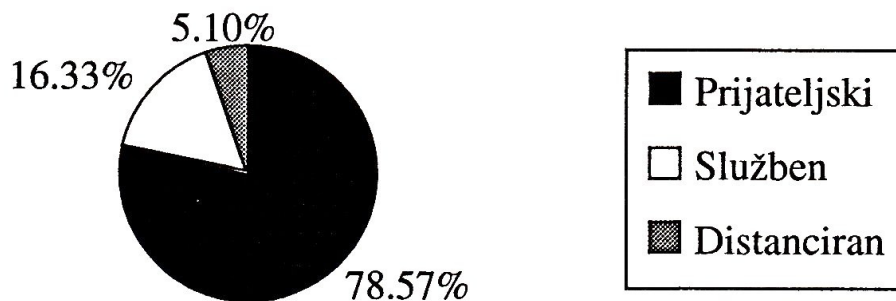
RASPORED VJEROUČITELJA PO (NAD)BISKUPIJAMA i njihovi akademski naslovi

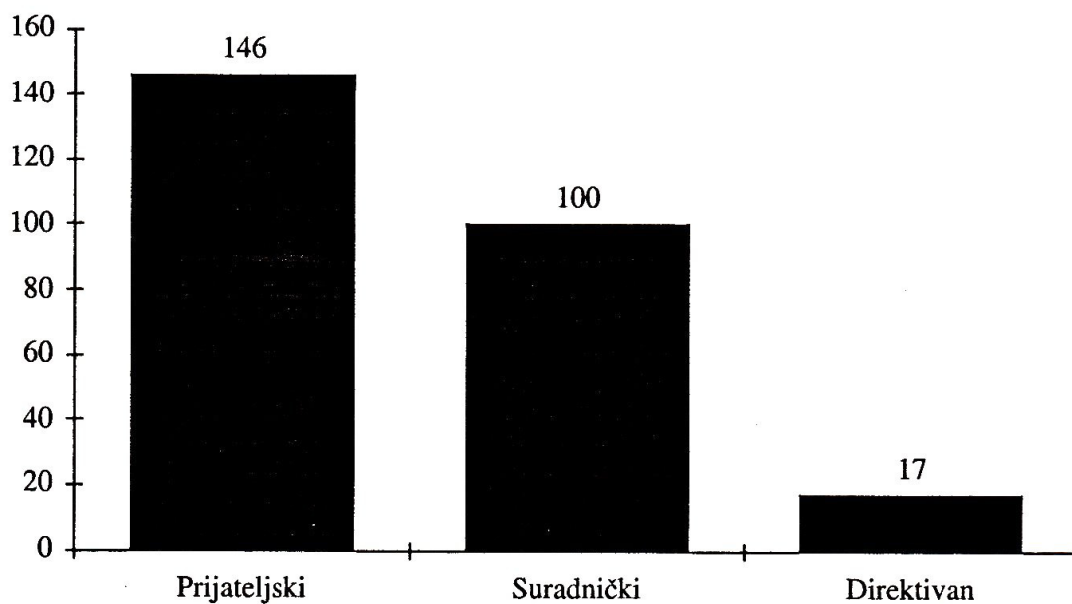
Broj vjeroučenika po jednom vjeroučitelju u (nad)biskupijama

Odnos vjeroucitelja s kolegama profesora

Odnos vjeroucitelja i vjeroučenika

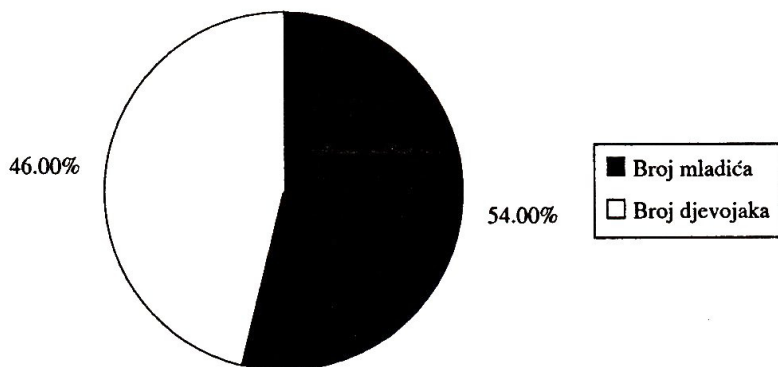
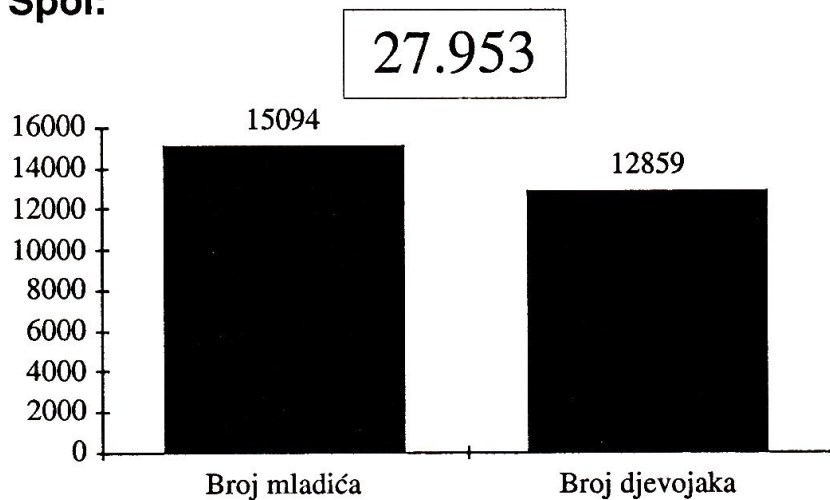

Srednjoškolski vjeroučenci u Hrvatskoj

1. spol
2. socijalno porijeklo
3. broj po odjeljenjima
4. vjerska predformacija
5. međusobni odnos
6. odnos prema vjeronauku
7. ustrajnost
8. nevjeroučenci

Podaci o broju učenika

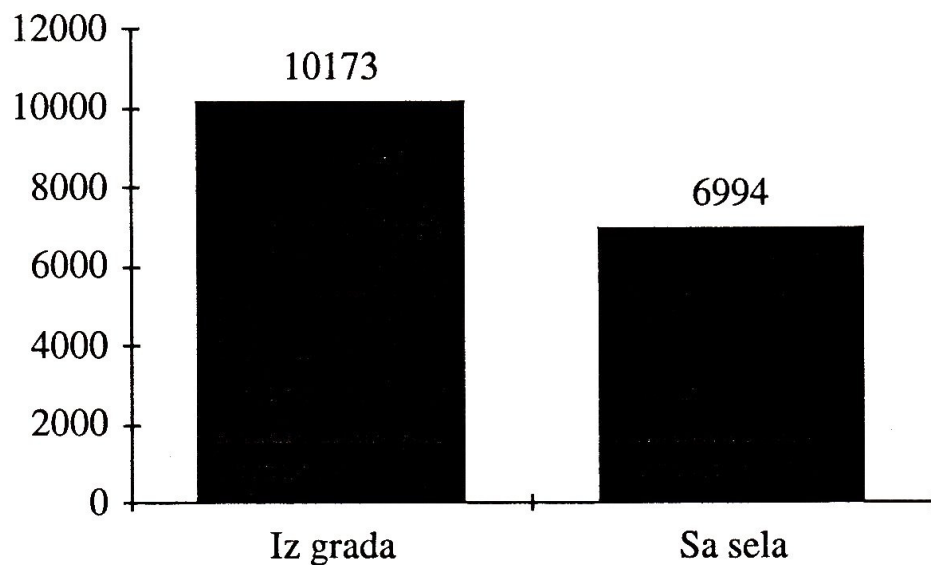
Spol:

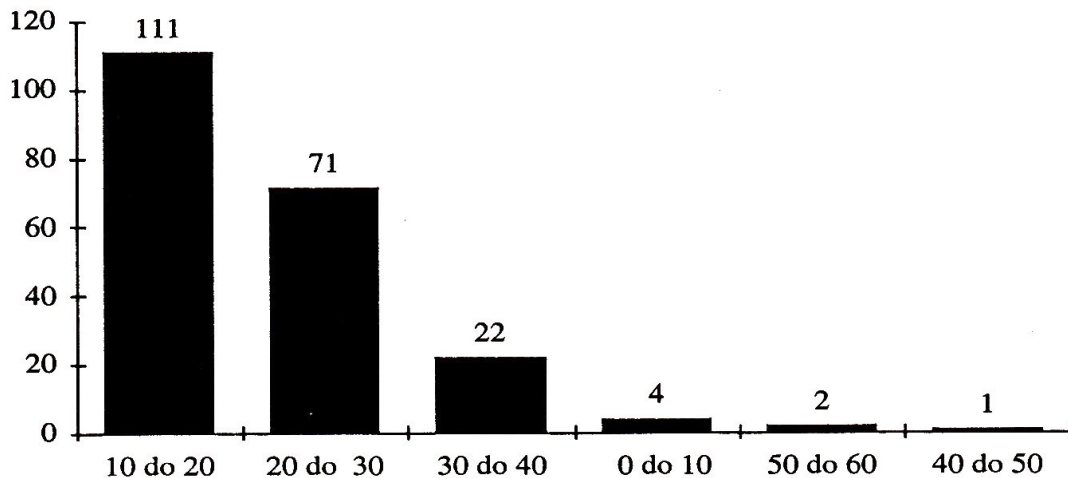
Socijalno porijeklo vjeroučenika

105 škola odgovorilo na pitanje (62,1%)

121 škola nije odgovorila na pitanje (71,6%)

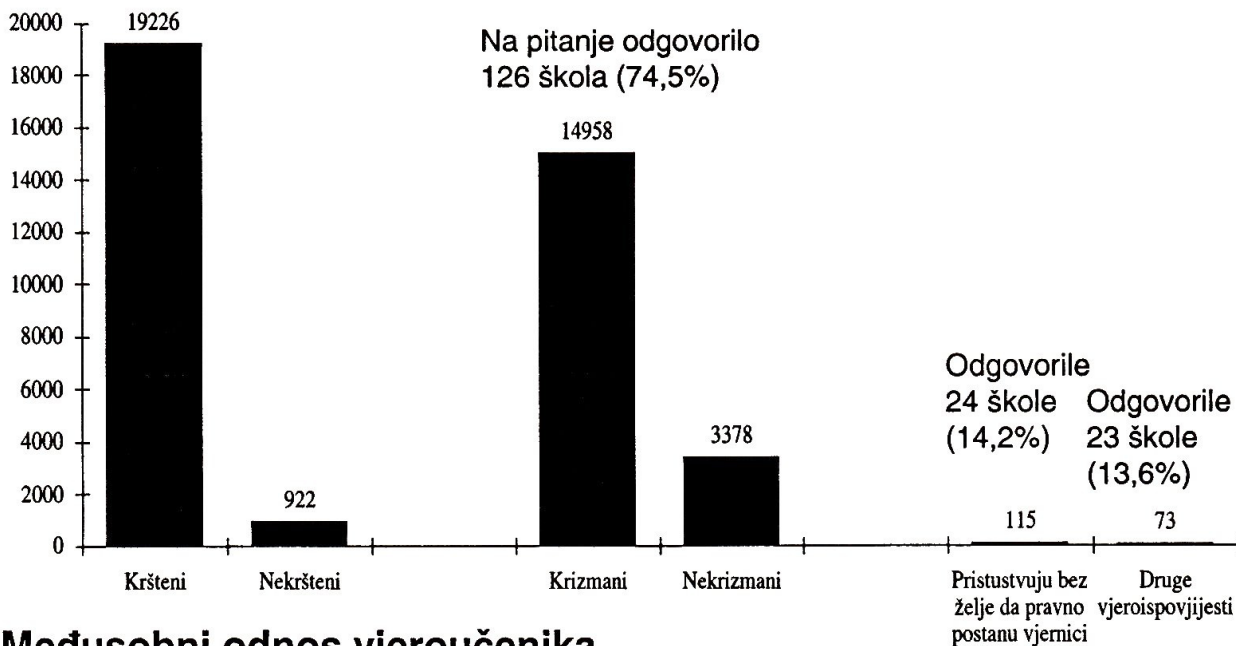

Broj vjeroučenika po odjeljenju

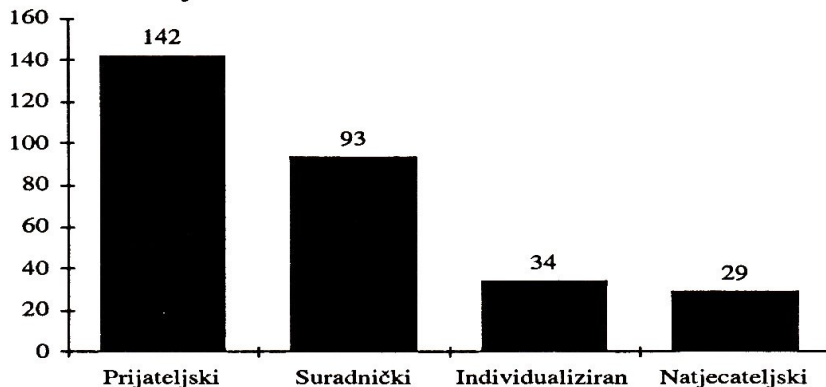

Vjerska formacija vjeroučenika

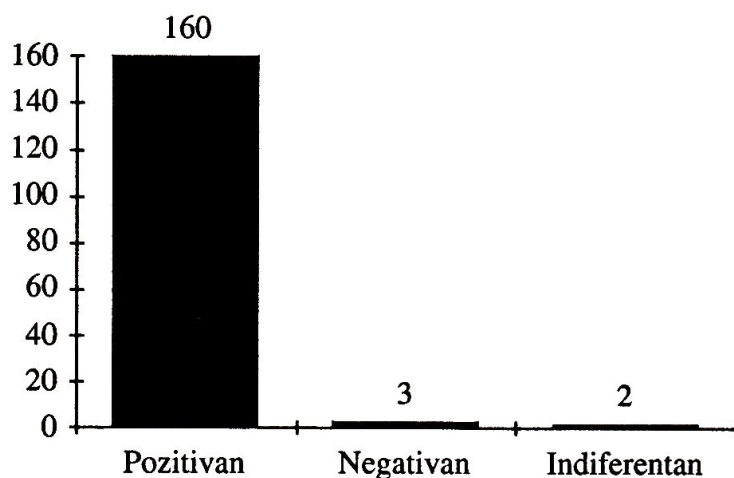
Na pitanje odgovorilo
129 škola (76,3%)

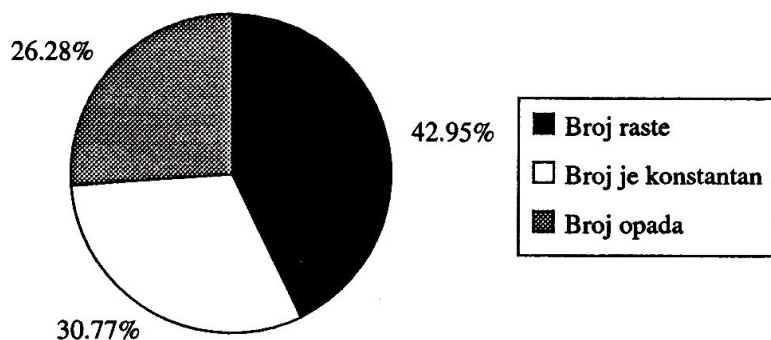
Međusobni odnos vjeroučenika

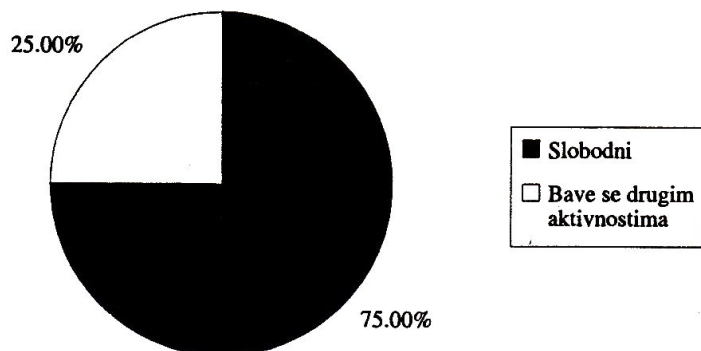
Odnos većine vjeroučenika prema vjeronaučnoj nastavi

Ustrajnost vjeroučenika u vjeronaučnoj nastavi

Učenici koji ne pohađaju nastavu vjeronauka za vrijeme sata su:

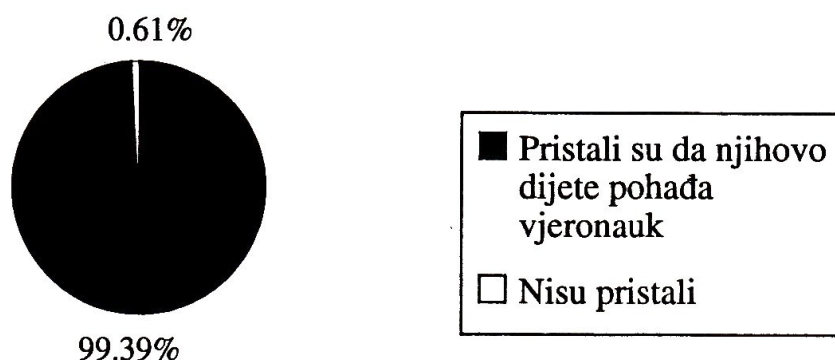

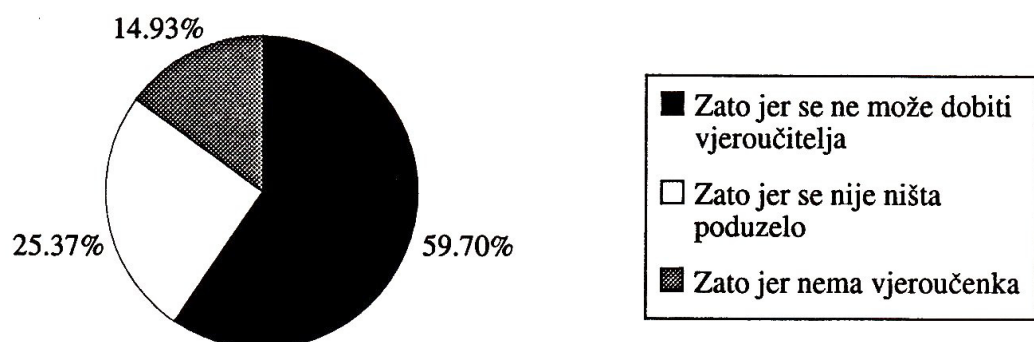
Srednjoškolski vjeronauk

1. odnos roditelja
2. zašto ga negdje nema
3. broj sati tjedno
4. prostor
5. satnica
6. oblici rada
7. metode
8. pomagala
- 9.1. - 9.3. udžbenici
10. ocjena
11. alternativa

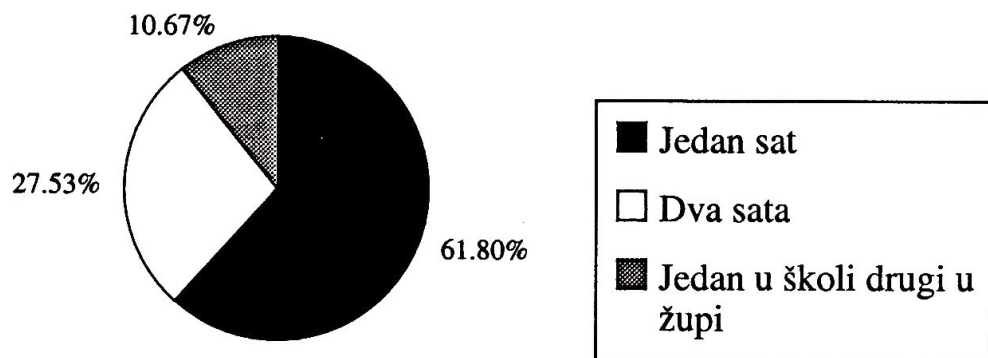
Odnos roditelja prema vjeronauku

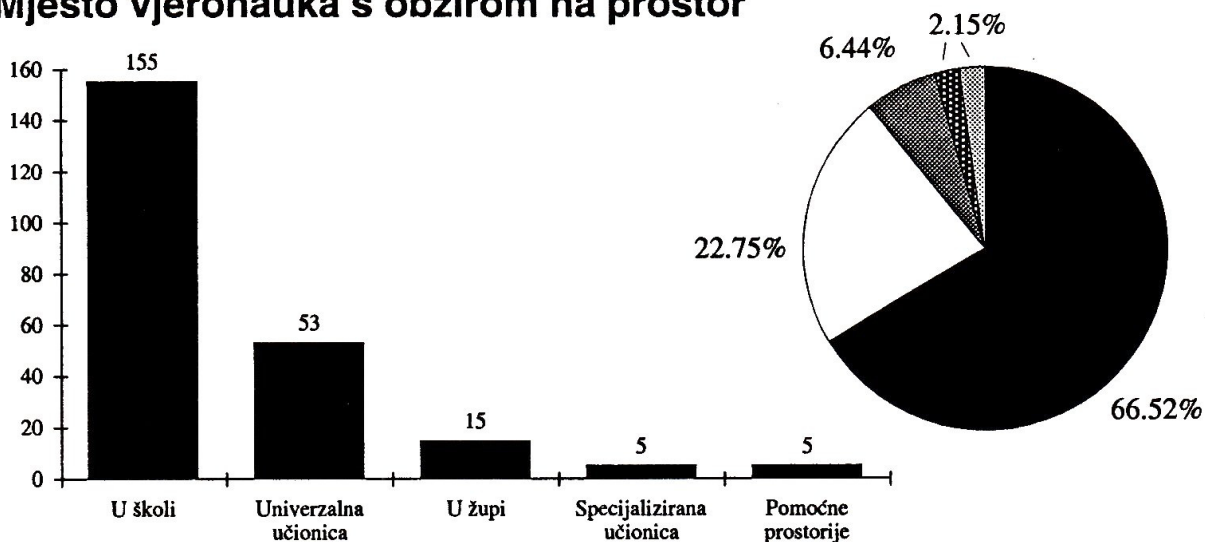
Razlog što u nekim srednjim školama nema vjeronauka

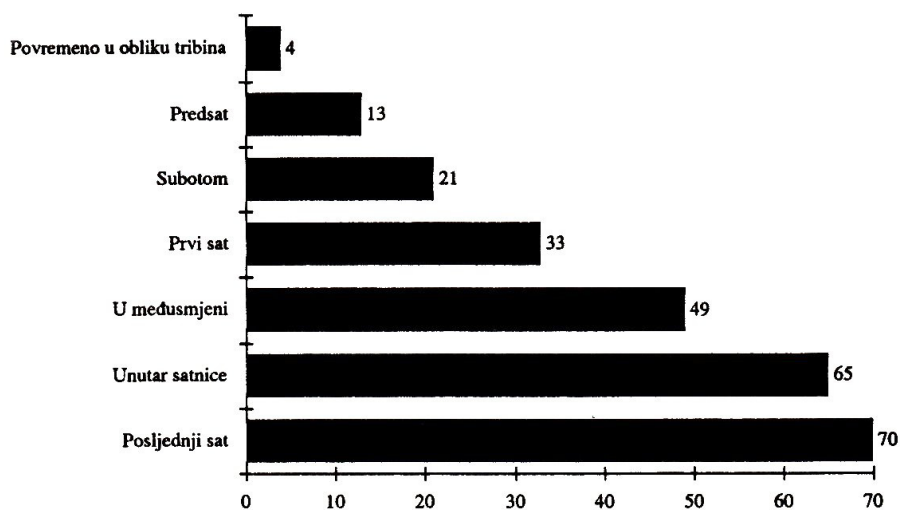
Broj vjeronaučnih sati tjedno

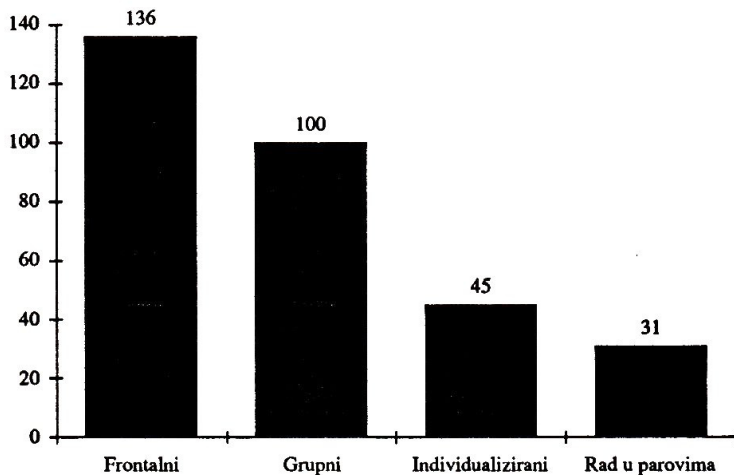
Mjesto vjeronauka s obzirom na prostor

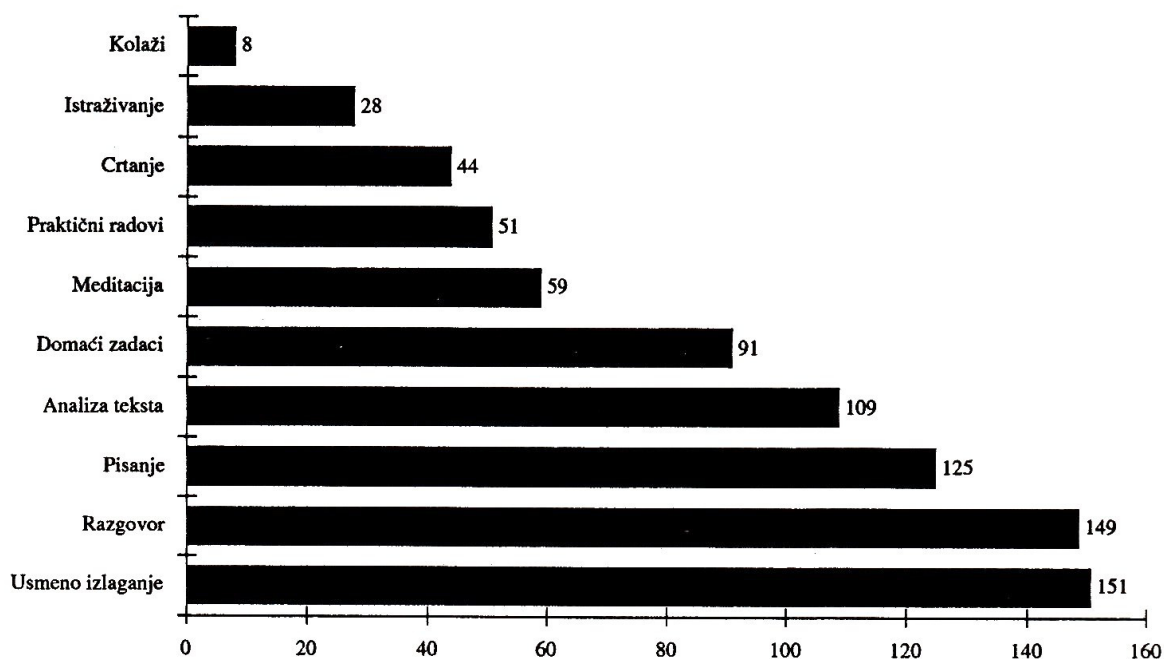
Raspored vjeronauka s obzirom na satnicu

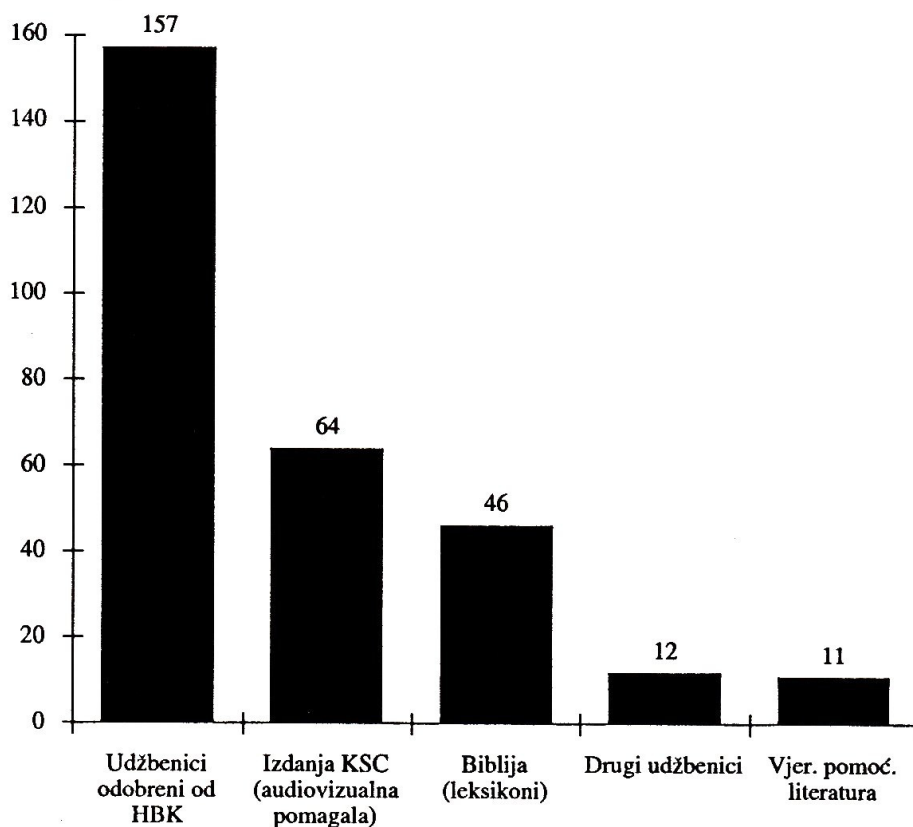
Oblici rada

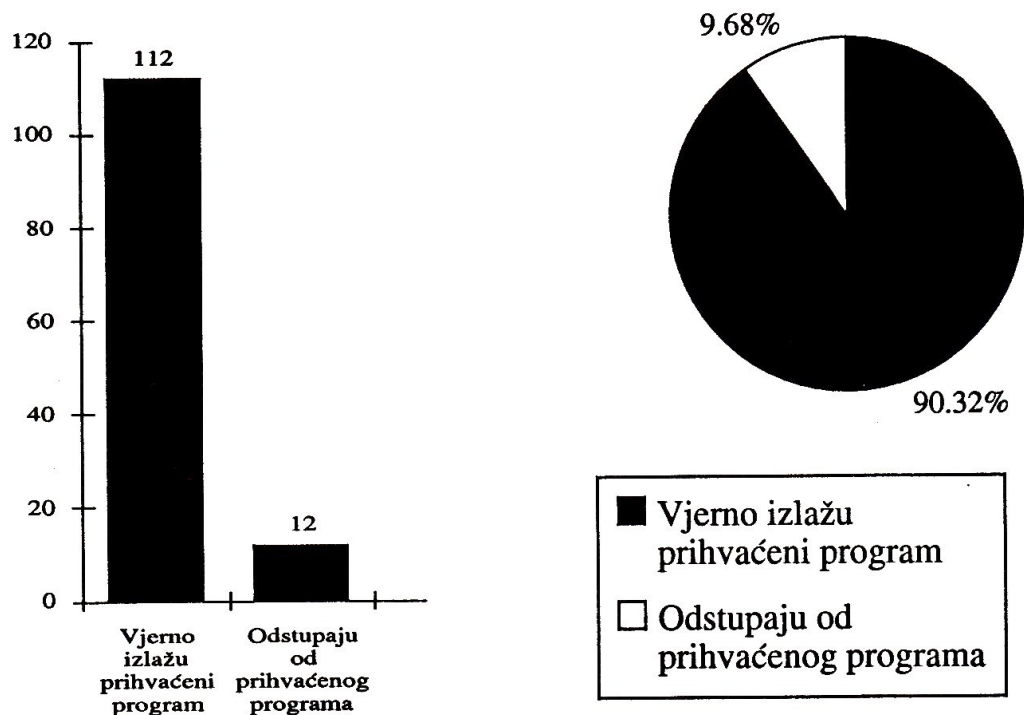
Korištenje nastavnih metoda

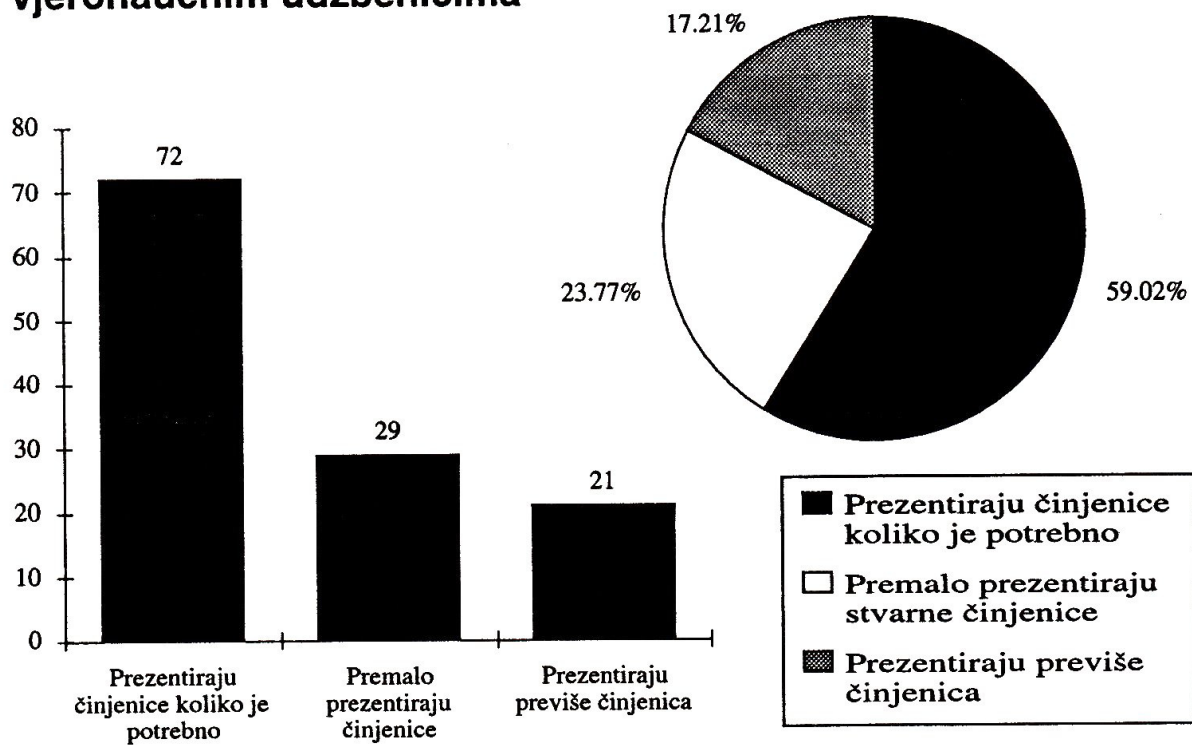
Pomagala za izvođenje nastave vjeronauka

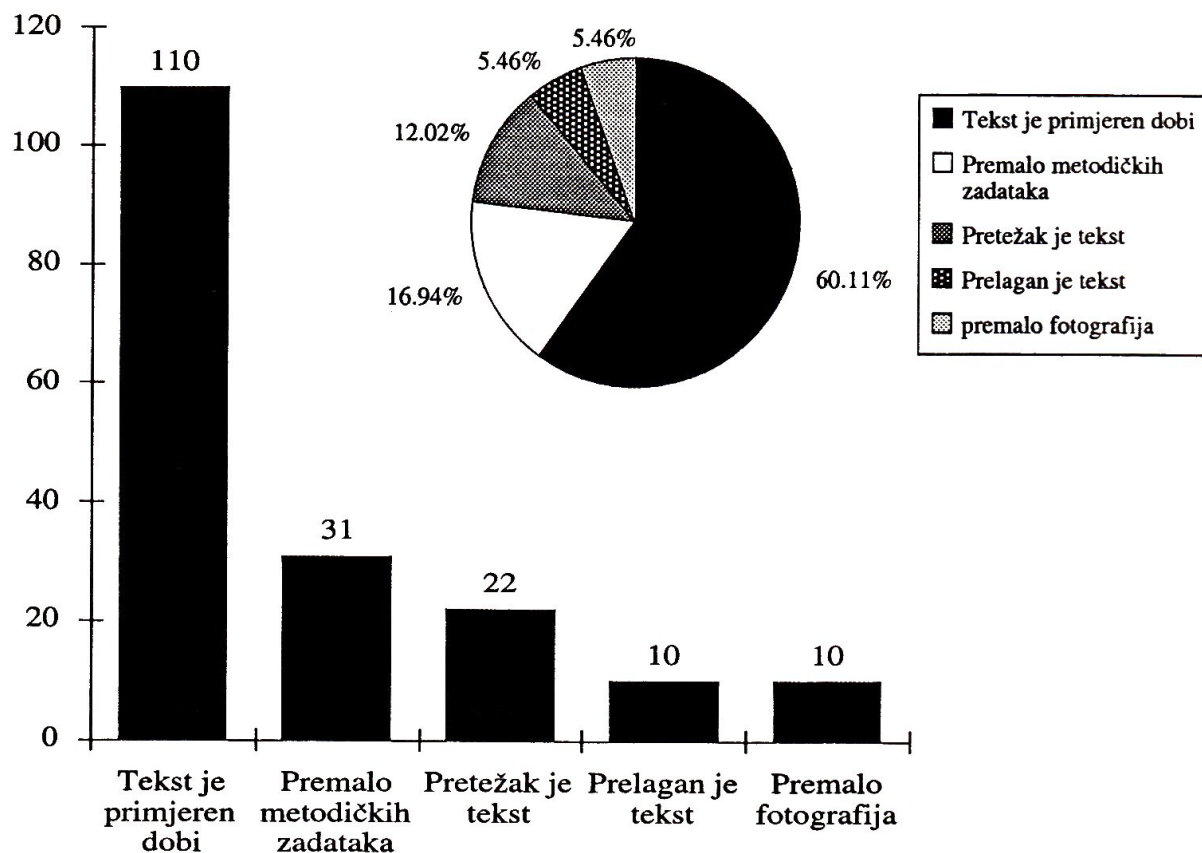
Sud o srednjoškolskim vjeronaučnim udžbenicima

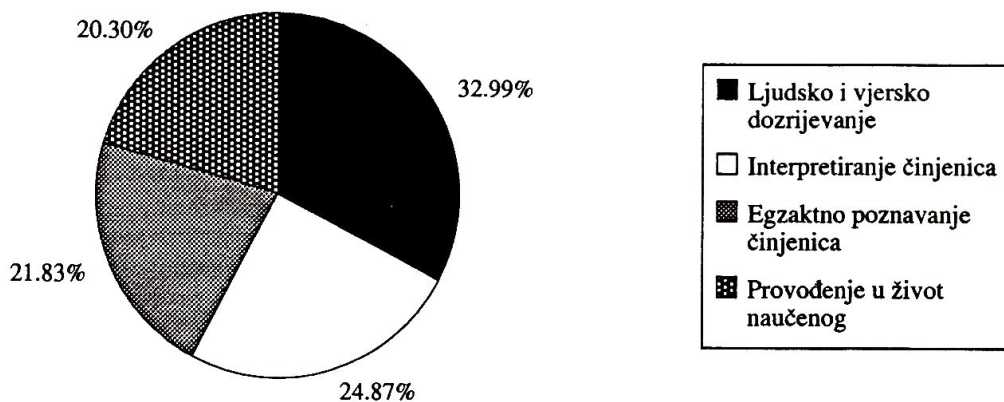
Sud o srednjoškolskim vjeronaučnim udžbenicima

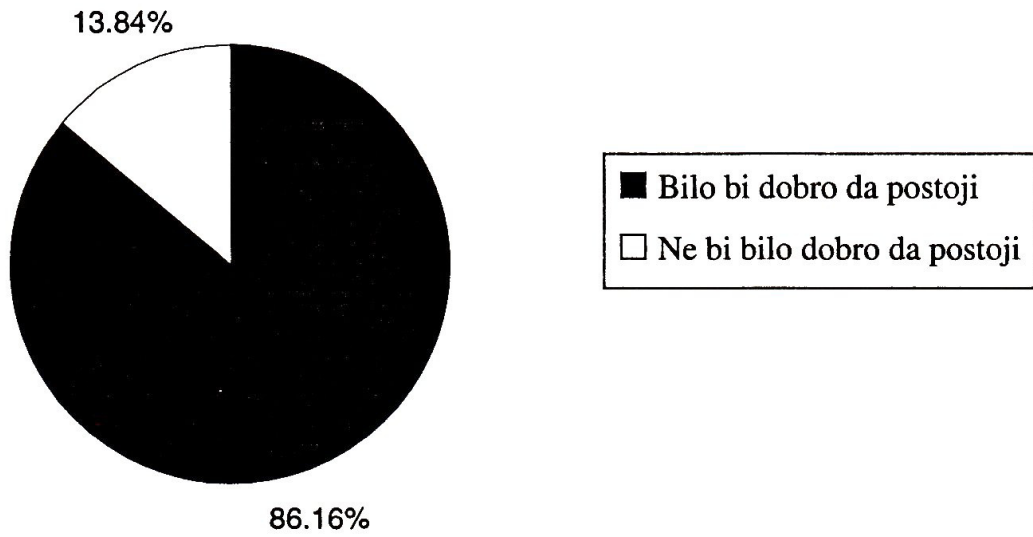
Sud o srednjoškolskim vjeronaučnim udžbenicima

Što se ocjenjuje na vjeronauku

Alternativa vjeronauku

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I PROSVJETE

VJERONAČNA ANKETA ZA SREDNJE ŠKOLE

1) Podaci o školi

Ime škole: _____
Adresa: _____
Općina: _____
Telefon: _____ Šifra škole: _____

2) Podaci o vjeroučitelju

Prezime i ime: _____
Adresa: _____
Telefon: _____

3) Stalež

(1) svećenik
(2) svećenik-redovnik
(3) časna sestra
(4) laik
(5) _____

4) Zanimanja uz vjeroučiteljsko

(1) u župi _____
(2) u redovničkoj zajednici _____
(3) u društvu _____

5) Završeni studij

(1) Visoka stručna sprema (koja?) _____
(2) Viša stručna sprema (koja?) _____
(3) Dopunski studij (koji i gdje?) _____
(4) _____

6) Radno iskustvo u školi:

(1) Nema
(2) Ima
(3) Koliko dugo? _____

7) Radno vrijeme

(1) puno
(2) djelomično
(3) honorarno
(4) ... _____

8) Odnos s kolegama profesorima

(1) prijateljski	1	2	3	4	5
(2) služben	1	2	3	4	5
(3) distanciran	1	2	3	4	5
(4) ...	1	2	3	4	5

9) Broj vjeronaučnih sati tjedno

- (1) dva sata
 (2) jedan sat
 (3) jedan u školi, drugi u župi
 (4) ... _____

10) Broj vjeroučenika po odjeljenju

- (1) 10-20
 (2) 20-30
 (3) 30-40
 (4) ... _____

11) Socijalno porijeklo vjeroučenika

- koliko ih je sa sela? _____
 koliko ih je iz grada? _____
 koliko iz radničkih obitelji? _____
 koliko iz intelektualnih obitelji? _____
 koliko iz praktičnih kršćanskih obitelji? _____
 koliko iz nekršćanskih obitelji? _____

12) Podaci o broju učenika

- broj mladića _____
 broj djevojaka _____
 broj krštenih _____
 broj krizmanih _____

13) Bez prethodne katoličke vjerske formacije

- broj nekrštenih _____
 broj nekrizmanih _____
 broj vjeroučenika drugih vjeroispovijesti koji dolaze na kat. vjer. _____
 broj onih koji prisustvuju bez želje da pravno postanu vjernici _____

14) Ukupni broj vjeroučenika u cijeloj školi _____**15) Postotak vjeroučenika s obzirom na cjelokupni broj učenika Vaše škole** _____**16) Međusobni odnos vjeroučenika**

(1) individualiziran	1	2	3	4	5
	-----				
(2) suradnički	1	2	3	4	5
	-----				
(3) prijateljski	1	2	3	4	5
	-----				
(4) natjecateljski	1	2	3	4	5
	-----				
(5) ...	1	2	3	4	5
	-----				

17) Odnos vjeroučitelja i vjeroučenika

(1) direktivan	1	2	3	4	5
	-----				
(2) suradnički	1	2	3	4	5
	-----				
(3) prijateljski	1	2	3	4	5
	-----				
(4) ...	1	2	3	4	5
	-----				

18) Odnos većine učenika prema vjeronaučnoj nastavi

(1) pozitivan	1	2	3	4	5
	-----				
(2) negativan	1	2	3	4	5
	-----				
(3) ...	1	2	3	4	5
	-----				

19) Ustrajnost vjeroučenika

- (1) broj raste
 (2) broj opada

Razlozi rasta: _____

Razlozi opadanja _____

20) Mjesto vjeronauka s obzirom na satnicu

- (1) unutar satnice
 (2) prvi sat
 (3) posljednji sat
 (4) u međusmjeni
 (5) subotom
 (6) povremeno u obliku tribina
 (7) ... _____

21) Mjesto vjeronauka s obzirom na prostor

- (1) u školi
 (2) u župi
 (3) univerzalna učionica
 (4) specijalizirana učionica
 (5) pomoćne prostorije
 (7) ... _____

22) Pomagala za izvođenje nastave vjeronauka

- (1) udžbenici odobreni od HBK
 (2) neki drugi udžbenici (koji?) _____
 (3) vjeronaučna pomoćna literatura u školskoj knjižnici (koja?) _____

- (4) audiovizualna pomagala
 (5) projektori
 (6) ostalo... _____

23) Oblici rada

(1) frontalni	1	2	3	4	5
(2) grupni	1	2	3	4	5
(3) rad u parovima	1	2	3	4	5
(4) individualizirani	1	2	3	4	5
(5) ...	1	2	3	4	5

24) Korištenje nastavnih metoda

(1) crtanje	1	2	3	4	5
(2) pisanje	1	2	3	4	5
(3) kolaži	1	2	3	4	5
(4) analiza teksta	1	2	3	4	5
(5) usmeno izlaganje	1	2	3	4	5
(6) praktični radovi	1	2	3	4	5
(7) razgovor	1	2	3	4	5
(8) meditacija	1	2	3	4	5
(9) domaći zadaci	1	2	3	4	5
(10) istraživanje	1	2	3	4	5
(11) ...	1	2	3	4	5

25) Što se ocjenjuje na vjeronauku?

(1) egzaktno poznavanje činjenica	1	2	3	4	5
(2) interpretiranje činjenica	1	2	3	4	5
(3) ljudsko i vjersko dozrijevanje	1	2	3	4	5
(4) provođenje u život naučenog	1	2	3	4	5
(5) ...	1	2	3	4	5

26) Sud o srednjoškolskim udžbenicima

(1) vjerno izlažu prihvaćeni program	1	2	3	4	5
(2) odstupaju od prihvaćenog programa	1	2	3	4	5
(3) premalo prezentiraju stvarne činjenice	1	2	3	4	5
(4) prezentiraju činjenice koliko je potrebno	1	2	3	4	5
(5) prezentiraju previše činjenica	1	2	3	4	5
(6) premalo fotografija	1	2	3	4	5
(7) premalo metodičkih zadataka	1	2	3	4	5
(8) tekst je prelagan	1	2	3	4	5
(9) tekst je primjeren dobi	1	2	3	4	5
(10) tekst je pretežak	1	2	3	4	5
(11) ...	1	2	3	4	5

27) Odnos roditelja prema vjeronauku

- (1) pristali su da njihovo dijete pohađa vjeronauk
- (2) nisu pristali
- (3) dolaze na zakazane sastanke
- (4) ne dolaze
- (5) ...

28) Učenici koji ne pohađaju vjeronauk za vrijeme sata su:

- (1) slobodni
- (2) bave se drugim aktivnostima
- (3) ...

29) Alternativa vjeronauku

- (1) bilo bi dobro da postoji
- (2) ne bi bilo dobro da postoji
- (3) ...

30) Razlog što u nekim srednjim školama nema vjeronauka

- (1) zato što se ne može dobiti vjeroučitelja
- (2) zato što nema vjeroučenika
- (3) zato što se nije ništa poduzelo
- (4) ...

31) Druga zapažanja u svezi s vjeronaukom _____

Vjeroučitelj

Ravnatelj škole

U _____, dne _____